

könyv
könyvtár
könyvtáros

1995
szeptember

VÉDNÖKÖK:

Dr. Jakab István
Heves Megyei Közgylés Elnöke

Dr. Ringelmann György
Eger Megyei Jogú Város Polgármestere

SZERVEZŐK

Magyar Könyvtáros Egyesülete
Magyar Könyvtáros Egyesülete Heves Megyei Szervezete
Bródy Sándor Megyei Könyvtár
Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola Könyvtár
Heves megye könyvtárai

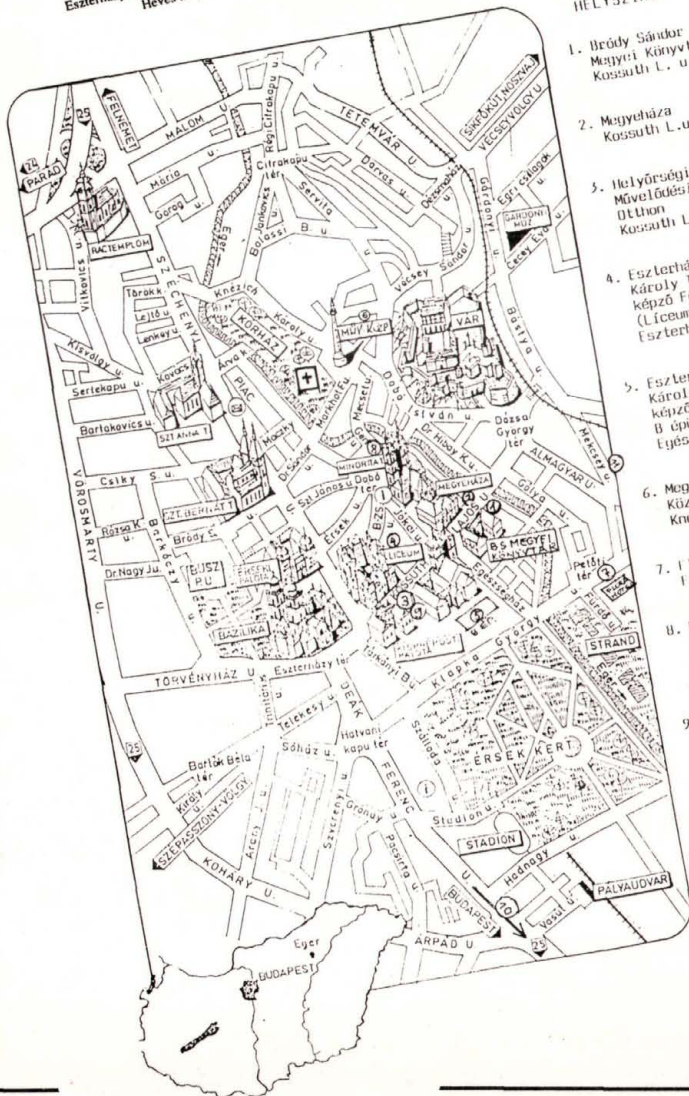
A szervező intézmények mellett az MKE XXVII. vándorgyűlését támogatták:

Heves Megye Közgylése, Eger
Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata
Főegyházmegyei Könyvtár, Eger
Nemzeti Kulturális Alap
Országos Játék Alap

A támogatást vándorgyűlésünk résztvevői nevében is köszönjük.
A tájékoztatót összeállította: Balogh BÉLÁNE

HELYSZÍNEK

1. Bródy Sándor
Megyei Könyvtár
Kossuth L. u. 16.
2. Megyeháza
Kossuth L. u. 9.
3. Helyiösségi
Művelődési
Otthon
Kossuth L. u. 12.
4. Eszterházy
Károly Tanár-
képző Főiskola
(Liceum)
Eszterházy tér 1
5. Eszterházy
Károly Tanár-
képző Főiskola
B épület
Egységsház u. 4
6. Megyei Művelődés
Központ
Kendzich K. u. B.
7. Flora Hotel
Fürdő u. 5.
8. Megyei Közép-
iskolai Kollé-
gium
Dobó tér 6.
9. Angol
Kisasszonyok
Diákotthona
Kossuth L. u. 8
10. József Attila
Kollégium
Mátyás király
u. 62.
11. Tourist Motel
Mekcsey u. 2.

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

1995. szeptember

Tartalom

Vándorgyűlés

A könyvtár és gazdája	3
Vajda Erik: Az MKE XXVII. Vándorgyűlésének résztvevőihöz	6
Dr. Ringelhann György: Köszöntő	7
Dr. Seregély István: Köszöntésem	8
Török András: „A könyvtár és gazdája”	10
Dr. Bazsa György: A könyvtár és gazdája	20
Dr. Jánosdeák Gábor: Önkormányzat és intézményei	23
Érted vagyunk, polgár!	27
Szente Ferenc: A könyvtárosok gazdakereséséről	28

Könyvtárpolitika

Dr. Rózsa György: A teve orra és a könyvtárszakma gondterheltsége	31
--	----

Könyv

Zentai Péter László: Az MKKE tevékenységéről	35
Soltész Zoltánné: Száz éve jelent meg az OSZK első ősnymtatvány-katalógusa	37
Emanuella Giavarra: Szerzői jog, könyvtárak és az európai törvénykezés ...	41

Helyismeret

Kiss Gábor: A közgyűjtemények együttműködési gyakorlata	47
--	----

<i>Holmi</i>	52
--------------------	----

Hírlévlél a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagjaihoz	56
--	----

From the contents

The library and its master. Issues of library maintenance. Report on and papers of the 27th Annual Conference of the Association of Hungarian Librarians, Eger (3);

György Rózsa: On some contradictions of the library profession (31);

Péter László Zentai: The activities of the Association of Hungarian Publishers and Book Sellers (35).

Cikkeink szerzői

Bazsa György, egyetemi tanár, a KLTE rektora; *Emanuella Giavarra*, az EBLIDA igazgatója; *Jánosdeák Gábor*, Sárospatak polgármestere; *Kiss Gábor*, a Zalaegerszegi Megyei Könyvtár igazgatója; *Ringelhann György*, Eger polgármestere; *Rózsa György*, az MTA Könyvtárának főigazgatója; *Seregély István*, egri érsek; *Szente Ferenc*, az OSZK ny. főigazgató-helyettese; *Soltész Zoltánné*, az OSZK ny. osztályvezetője; *Török András*, az MKM államtitkár-helyettese; *Vajda Erik*, az MKE elnöke; *Zentai Péter László*, az MKKE igazgatója

Szerkesztőbizottság:

Maurer Péter elnök

Csaba Gabriella, Domsa Károlyné, Poprády Géza, Tóthné Környei Márta

Szerkeszti:

Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: 1054 Bp., Hódt u. 6. – Telefon: 153-3763

Közreadja: a Könyvtári és Informatikai Kamara, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár

Felélős kiadó: Poprády Géza, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója

Készült az OSZK Nyomdaüzemében

Felélős vezető: **Burány Tamás**

Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív. Munkaszám: 95.234

Lapunk megjelenéséhez támogatást kaptunk a Nemzeti Kulturális Alaptól

Terjeszti az Országos Széchényi Könyvtár

Előfizetési díj 1 évre 2400 forint. Egy szám ára 200 forint

HU-ISSN 1216-6804

A könyvtár és gazdája

A fenti, igen sokak szerint roppant találó, értelmét és stílusztikumát tekintve is kitűnő címmel rendezte meg a Magyar Könyvtárosok Egyesülete XXVII. Vándorgyűlését, húsz év után ismét Egerben. A több mint hatszáz résztvevőt nemcsak eleve inycsiklandozónak ígérkező program, nemcsak a plenáris ülés előadóinak magas rangja és sokat ígérő témájú-című előadásai deríthették már eleve jó kedvre, kellemesen feszült várakozói lelkiállapotúra, de örvendezhetett annak is, hogy Eger városa milyen csodaszép, hogy a történelmi belvárosban lesz minden program, hogy az egyik helyről a másikra való eljutás nem izgalmas kalandozásnak ígérkezik, hanem csodálatosan kellemes sétának, hogy a kitűnően szerkesztett programfüzetből az égvilágon mindent megtudhat, és tán annak is, hogy – mintegy a Vándorgyűlés tiszteletére – a kánikula is alábbhagyott némileg.

*

Nos, a várakozások egytől egyik beváltak. Sajnos olyan tekintetben is, hogy a Vándorgyűlés témája a legtémább témának, hogy a gazdakérdés a nagy előadók és előadások kontextusában is komoran jelentőségteljesnek bizonyult. Igaz, fölötté rokonszenves, együttérző (akár azt is mondhatnánk, együttszenvedő) gazdákkal találkozhattak a könyvtárosok, ám a gazdakérdés mögött álló-feszülő gazdasági problematika nem vált a Vándorgyűlés nagyszabású koncepcióinak nézőpontjából sem vigasztalóbbnak, kezelhetőbbnek, ígéretesebbnek, legfeljebb, és ez nem kevés – sőt, ezidőszerint valószínűleg a legtöbb – átláthatóbbnak, gyökérszerűen és kiágazásaiban érthetőbbnek.

A Vándorgyűlés, tekintettel arra is, hogy a könyvtárosok a tájékoztatás első számú szakemberei és profi letéteményesei, sajtótájékoztatóval indult. *Ottovay László*, az MKE főtitkára bemutatta a jelenlevőknek, milyen az, amikor valaki úgy viszi a szót, úgy tájékoztat, úgy ríposzt, ahogyan azt a politikai szóvivőknek, sajtótájékoztató-tartóknak is – kellene. Természetesen abszolút tájékozott volt minden felmerült kérdésben, és hogy nem nyújtott még imponálóbb példát és teljesítményt, csak annak köszönhető, hogy a sajtó munkatársai nemigen özönltek el a sajtótájékoztató helyszínét, a Megyeháza tanácskozótermét. Annál több könyvtáros volt jelen, akik vitatkozó kedvű újságírók nem éppen bővedjében, persze egymást közt rendeztek spontán, parázs kis fórumot maguknak. (Ám lehet, hogy miként annak idején Bethlen István miniszterelnököt, most Ottovayt azért nem merték igazán megszorogatni az újságírók, mert szakismeretei is, svádája is nyomasztóan fölényesnek bizonyult.) A sajtótájékoztatót szinte egy az egyben folytatta így az MKE nyílt napjának vitaforum, ahol a résztvevők ugyan eleve *Vadász János*nak, a KKDSZ elnökének és *Papp István*nak a szinte már liturgikus összecsapására, csörtéjére számítottak, ám azt kellett látniuk-hallaniuk, hogy e két nagy ellenfél ezúttal csodás összhangban ért egyet egymással. Úgy tűnt, a leglényegesebb kérdésekben, a „gazdasági alapok” kérdésében csak egyet-

érthetnek azok, akiknek egzisztenciális súlyú-jelentőségű a könyvtárügy. Vadász Jánosnak volt egyébként egy valószínűleg sokáig emlékezetes megállapítása. „Van pénz...” mondotta, hozzátéve persze, hogy nem adják. Dehát ha van, és ezt Vadász János pénzügyminiszeri szakszerűséggel bizonyította, akkor remény is lehet, hogy... No persze nem most, nem azonnal, nem küzdelem nélkül, de mégis... A nyílt nap résztvevői – *Gellér Ferencné* ügyes-okos buzgólkodása nyomán – elfogadtak egy *Érted vagyunk, polgár!* című-kezdetű felkiáltást, jajkiáltást, szózatot is. (Igaz, voltak akik kétségbeesettebb hanghordozásának szerették volna látni, mások rövidebb, katonásabb szövegezésűnek, ismét mások kifejtőbb jellegűnek, dehát ilyen kérdésekben töretlen egység soha nem jöhet létre olyan csúcshintellektuellek közt, amilyenek a könyvtárosok.)

Végig a Vándorgyűlés időtartama alatt látogathatók voltak a legkülönbözőbb szakmai kiállítások-kiállítók is. Akik felkeresték őket, sokan voltak, nyilván jó információkat cserélhettek-kaphattak, nyilván jó üzleteket is köthettek a kiállítókkal. Akik csak a megnyitón tekintették meg őket, azoknak is emlékezetes, szép élményben volt-lehetett részük. (A megnyitót egyébként *Kocsis István*, az MKE alelnöke tartotta, olyannyira szárnyas, szép szavakkal és szentori hang-erővel, hogy a Liceumban ijedten kezdett szárnyalni egy felriasztott denevér.)

Az első napot Eger város polgármesterének, *dr. Ringelhann György*nek az egyesületi tisztségviselők és a külföldi vendégek számára adott nagyszabású és igen bensőséges-baráti légkörű fogadása koronázta meg. (E fogadás szünetében a polgármester úr interjút adott e sorok szerzőjének, az interjú a 3K következő számában lesz olvasható.)

A Vándorgyűlés persze igazándiból a második napon kezdődött. Menetelesen. Reggel a prekonferenciára igyekezett mindenki, ahol *Alföldy Istvánné* teoretikus előadása után a legkülönbözőbb könyvtárak képviselői (az OSZK-tól az FSZEK-en keresztül a dunakeszi, fonyódi, gödöllői, hatvani, miskolci, salgótarjáni, szombathelyi, tiszafüredi, zalaegerszegi könyvtárakig) adtak egymásnak azonnal felhasználható és átütő erejű reklámötleteket, -fogásokat, -rafinériákat. A hallgatóság annyira népes volt, hogy a Megyeháza két nagy tanácstermét egybe kellett nyitni. Az igazán meglepő azonban az volt, hogy mi mindent tudunk mi, könyvtárosok. Még a reklámból, reklámról is, pedig korántsem ez a legerősebb oldalunk. (Ilyen alkalmakkor jó igazán többes számban szólni. Mintha a 3K szerkesztője is. Pedig...)

És azután, utóvégre (Vajda Jánossal szólva) elérkezett a csúc, a lényeg, a szervező közép, amelybe minden készüllet összefutott és amelyből minden későbbi kiágazott, maga a plenáris ülés. Megtelt természetesen a helyszínéül szolgáló Gárdonyi Géza Színház, volt dolga az ülést levezényelő *Poprády Gézá*nak, már csak azzal is, hogy bemutassa az elnökségi asztalnál ülő, a Vándorgyűlést köszöntő és a főelőadásokat tartó notabilitásokat. Köszöntötte a Vándorgyűlést *dr. Semperger Tibor*, a Heves Megyei Közgyűlés alelnöke, *dr. Ringelhann György*, Eger város polgármestere, *dr. Seregély István* egri érsek, a Magyar Katolikus Püspöki Kar elnöke. Köszöntőik, mint azt majd olvasóink is láthatják, korántsem pusztán protokollszövegek voltak, bár a protokoll sem lebecsülendő ilyen személységek, ilyen magas vendégek-házigazdák esetében. Ezúttal jóval többről volt szó. Érdemi, az előadásokkal vetekedő, a főtémához szorosan kapcsolódó köszöntő tanulmányok hangzottak el. A „gazdák” szavai. Majd a nagy elaborá-

tumok következtek. *Török Andrásé*, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium helyettes államtitkáráé, *dr. Bazsa György* professzor úré, a KLTE rektoráé, *dr. Jánosdeák Gáboré*, Sárospatak polgármesteréé, *Torba Nándoré*, a Belügyminisztérium főtanácsosáé. Ezeket az előadásokat e számunkban találhatja meg az olvasó. (Akié netán elmaradt, az a következő számban kap majd helyet.) A Vándorgyűléshez üzenetet intézett az MKE külföldön dolgozó-tartózkodó elnöke, *Vajda Erik*, akinek üzenetét Poprády Géza olvasta fel. A plenáris ülésen adták át a Fitz díjakat, valamint az MKE-émlékérmeket is.

Az esti baráti találkozóról nemigen lehet, nem is igen illik beszámolni. Aki ott volt, tudja, miért sikerült olyan jól, aki nem lehetett ott, annak ne csináljunk „hosszú fogakat”. Más a helyzet a másnapi szekcióülésekkel. Ezekről azonban majd a következő számban számolnak be ülésvezető elnökeik, illetve maguk az előadások, amelyeket – tekintettel nagy bőségükre – válogatva fogunk közölni. De hozzájuthatnak e lap hasábjain a külföldi vendégek előadásaihoz is a 3K olvasói. (Szente Ferenc előadását, amelyet a Kölcsy alapítványról tartott a Vándorgyűlés utolsó napján, már e számunkban közölhetjük. Egyébként pedig – mint eddigél is mindig, időben elhúzva közlünk majd egy-egy vándorgyűlési anyagot, olyant, amely témája, színvonala miatt önálló, Vándorgyűléstől független szakcikként is helyet követel magának.)

Az egri Vándorgyűlés sokáig emlékezetes lesz, a nagy vándorgyűlések közt fogjuk mindenkor számontartani. Ezt aláírhatja, ezzel egyetérthet mindenki, az is, aki csak utólag, a 3K alapján kénytelen megformálni véleményét. Aki azonban jelen volt, ott lehetett, számos plusz élményben is részesült, olyanokban, amelyek továbbíthatatlanok, megérzékíthetetlenek. Dr. Bazsa György rektor úr előadását pl. közli a 3K. Nem közvetítheti azonban ennek az előadásnak külön, sajátos charme-ját. Azt, hogy a szöveget a professzor úr írásvetítővel tette olvashatóvá, ő maga a vetített szöveget „csak” kommentálta, utolérhetetlen eredetiséggel és humorral. Azt, hogy Poprády Géza, a plenáris ülést vezénnyelve, a bemutatások, protokolláris és technikai teendők flott és elegáns ellátásán túl maga is előadott tulajdonképpen, értelmezve, interpretálva, kommentálva az elhangzottakat is, a folyton változó szituációkat is, a légkör sugalmait is. Mindezt csak CD-ROM-on lehetne adekvátan továbbadni. A 3K nem CD-ROM-on jelenik meg. De az biztos, hogy jelenlévők és utólag tájékozódók egyaránt hálásak lehetnek a Vándorgyűlés áldozatos szervezőinek, házigazdáinak, szponzorainak és nagyszerű hőseinek-előadóinak.

*

Fitz-díjas művek:

1. Britannica Hungarica világenciklopédia. Szerk. Halász György, Magyar Világ, Budapest, 1994–
2. Benedek Elek: Toldi Miklós Arany János balladája nyomán. Méliusz, Debrecen, 1994.
3. Szentanú sorozat, Park Kiadó, Budapest, 1989–
4. Páskándi Géza: Magyar három király. Antológia, Lakitelek, 1994.
5. Szentek lexikona. Szerk. Zala Mária, Dunakönyv, Budapest, 1994.

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete XXVII. Vándorgyűlésének résztvevőihöz

Tisztelt Vándorgyűlés, kedves Kolléganők és Kollégák!

Ezt az üzenetet azzal kell kezdenem, hogy elnézésüket kérem azért, mert az elnökké választásom utáni első vándorgyűlésen nem lehetek jelen. Halvány melegségem, hogy még mielőtt megtiszteltek azzal, hogy engem választottak, felhívtam a figyelmüket 1996 tavaszáig visszatérően előforduló külföldi munkáimra. Higgyék el, hogy – bármilyen érdekes és hasznos is nemzetközi munkám – most szívesebben lennék Egerben.

Ha már így adódott, hadd vegyem igénybe türelmüket a vándorgyűlés fő témáját illető néhány „magángondolat” erejéig. Nem kívánok megbeszéléseik elébe vágni, de véleményem rövid összefoglalására ez az egyetlen lehetőségem, hiszen nem tudok a szekcióülések vitáiban részt venni.

Bár a fenntartók és okaik arra, hogy könyvtárat működtessenek (közvetlen kötelezettség, az általános funkciókból adódó, társadalmi kötelezettség, a feladatok ellátásával kapcsolatos funkcionális érdek, közvetlen vagy közvetett anyagi érdek) szerfelett különbözőek, mégis úgy hiszem, hogy az itt következő alapelvek a fenntartó/könyvtár és a könyvtár/fenntartó viszonyban mindenkor igazak, még ha a gyakorlatban nem is mindig érvényesülhetnek.

a) Minden fenntartónak érdeke (ha kötelessége, akkor azért érdeke, mert a kötelesség teljesítése is érdek), hogy tisztán lássa: kell-e a könyvtárat fenntartania, vagy nem, és ha igen, mire kell a könyvtárnak képesnek lennie.

b) Minden fenntartónak tisztában kell lennie azzal, hogy a könyvtár működése (és annak célja: információk szolgáltatása) folytonosságot, és a lehetőségek hasznosításához szükséges folytonos fejlesztést igényel. A könyvtárba fektetett erőforrások végzetes pazarlása a hullámzó; ad hoc döntéseken nyugvó fenntartás.

c) Gazdasági válság idején (és ebből a szempontból nincs különbség a helyi szakkönyvtárat kutatási-fejlesztési és általános tájékoztató célra fenntartó vállalattal, vagy a közkönyvtárat a lakosság kulturális alapintézményeként és információforrásként fenntartó önkormányzat, vagy a könyvtárat hallgatóinak és oktatóinak/kutatóinak információellátása céljából fenntartó egyetem/főiskola, vagy az országos szakkönyvtárat a szakinformációk nyújtása céljából fenntartó szak tárca válsága között) a könyvtárnak meg kell kapnia azt a prioritást, amelyet az oktatást követő (és azt is segítő) legfontosabb, vagy azzal egyenrangú információforrásként érdemel. Ha ez nem így van, mindenképp a fenntartó érdekei/kötelezettségei sérülnek.

d) Válságos időben, de néha máskor is felmerül könyvtárak megszüntetésének gondolata. Ez a gondolat lehet indokolt is. Sohasem indokolt azonban, ha a megszüntetésre célbavett könyvtárnak – területi adottságait is figyelembe véve – je-

lentős számú olvasója, értékes állománya és meghatározott funkciója van, és ha a megszüntetés nem hoz igen jelentős anyagi hasznot, anélkül, hogy az olvasók érdekeit (és így a fenntartó érdekeit) számottevően károsítaná.

e) Minden könyvtárnak és könyvtárosnak tisztában kell lennie azzal, hogy támogatottsága, és így a lehetőségei is attól függenek, hogy mennyire tölti be a fenntartó érdekében álló funkcióit. A könyvtár lehetőségei teljesítményétől kell, hogy függjenek.

f) A könyvtár és könyvtáros ne berzenkedjen, ha a fenntartó világosan megfogalmazza igényeit/szándékait. Ha ezek – a könyvtár/könyvtáros szakmai meggyőződése szerint – a könyvtárhasználók jogos érdekeit sértik, akkor ezt tárja fel fenntartója előtt. Mást nem tehet, mint hogy igyekszik meggyőzni.

Remélem, nem éltem vissza túlzottan figyelmükkel és türelmükkel. Eredményes tanácskozást, sok jó beszélgetést és jó szórakozást kívánok, baráti üdvözlettel

Vajda Erik

Köszöntő

Hölgyeim és Uraim!
Kedves Vendégeink!

Engedjék meg, hogy Eger város polgárai nevében tisztelettel köszöntsem a Könyvtárosok XXVII. Vándorgyűlésének valamennyi résztvevőjét.

Mi egeriek ezt jubileumi alkalomnak tekintjük, hiszen pontosan húsz évvel ezelőtt rendeztek hasonló rendezvényt Egerben a könyvtárosok.

Büszkék vagyunk arra, hogy ismét otthont adhattunk ennek a fontos rendezvénynek, hiszen Eger város életében óriási jelentősége van a könyvtárnak. Eger diákváros, általános iskoláiban, középiskoláiban, főiskoláin közel 20 000 diák tanul, akik számára a könyvtár nélkülözhetetlen.

Egerben hagyományai vannak a bibliotékának, két évvel ezelőtt ünnepeltük 200. évfordulóját az egri Egyházmegyei Könyvtár megalakulásának, melyet Eszterházy Károly püspök alapított kb. 13 000 gondosan válogatott kötettel, mely hagyatékával a XVIII. század végén több mint 20 000 kötetre egészült ki, és akkor Magyarország legkorszerűbb európai szintű könyvtára volt.

Ma is minden rangos látogatónkat elvisszük az Egyházmegyei Könyvtárba és akár a svéd királyi párnak, a finn államelnöknek, a thaiföldi trónörökös hercegnőnek, a bécsi katonai akadémia parancsnokának, a kínai nemzetgyűlés alelnökének tudunk mutatni hazájával kapcsolatos irodalmat, az esetek többségében saját nyelvén is.

A Heves Megyei Könyvtárat a Megyei Önkormányzat finanszírozza, a város anyagi erőforrásai függvényében támogatja. Tudjuk, hogy a kor színvonalának megfelelő működtetéséhez még nagyobb részt kellene vállalnunk a finanszírozásban, de az önkormányzat jelenlegi helyzetében erre van lehetőségünk.

Korunkban hiányoznak az olyan típusú önzetlen maecénások, mint Eszterházy Károly püspök volt.

Ezért is úgy gondolom, igen aktuális a vándorgyűlés témája: „A könyvtár és gazdája”.

A vándorgyűlésnek hasznos szakmai tanácskozást kívánok és remélem, élvezni fogják szabadidejükben felkínált egri és városkörnyéki programokat.

Köszönöm figyelmüket!

Dr. Ringelhann György

Köszöntésem

A könyv vallása minden tagjának felejthetetlen élmény egy látogatás a „Könyv házában” Jeruzsálemben. Ennek a múzeumnak meglátogatása kitűnő alkalom, hogy új lendületre sarkalljon mindenkit a könyv iránti keresztény és európai elkötelezettséget illetően. Engem mindenesetre a könyv eddigiéknél még nagyobb barátjává tett és a könyv otthonának, a könyvtárnak megbecsülését lelkiismeretben tette még kötelezőbbé.

Most, amikor a Magyar Könyvtárosok Egyesülete egri vándorgyűlésén szívélyesen köszöntöm kedves mindnyájukat, ezzel a lelkülettel teszem, és bízom benne, hogy köszöntő gondolataim kedvező visszhangra találnak minden Könyvtárfenntartó, Könyvtáros és minden érdeklődő Vendégünk lelkében.

Azóta, hogy a mindenható Úristen a könyvet üzenetének hordozójává tette, Isten üzenetének minden barátja a könyv embere lett. Ezért nem szorul bizo-

Bazsa György, Seregély István, Ringelhann György, Török András

nyításra, hogy Isten földi népe, az Egyház, mindenkor a könyv őre és könyvtárak alapítója és fenntartója lett az egész világon. Nemcsak úgy, hogy féltette és őrizte, terjesztette a Bibliát, a könyvek könyvét, de minden emberi ismeretet hordozó könyvet másolt, őrzött, támogatott. Tette, teszi ezt egyszerűen a Szentírás emberi művelődést parancsba foglaló szelleméhez híven. (Az egykori könyvmásoló barátok nélkül alig maradt volna valami az ókor pogány irodalmából.)

E téren nem kell szégyenkeznem a magyar Egyház könyvtáralapító és -fenntartó múltja miatt sem. Az egész országban minden plébánia rendelkezik nem lebecsülendő könyvtárral, olyan régivel, amilyen múltra vissza tud tekinteni. Az egyházmegyéék és régi egyházi iskolák pedig európai rangú könyvkincs birtokosai lettek az idők folyamán. Igaz, hogy néhány történelmi vihar megtépázta a magyar könyvtárakat is, a legutóbbi éppen az egyházi könyvtárakat. Mi tudjuk és jó, ha mindenki tudja, hogy ezek a könyvtárak máról holnapra anyagi támogatás nélkül maradtak. Nemcsak nem tudtak fejlődni, de sok helyen prédájává váltak szakszerűtlenségnek és nem egyszer barbárságnak. (Rozsnyón panaszolták, hogy a város három egyházi könyvtára közül kettő anyagának nagyrésztét vasvillával kiszórva zúzdába szállították.)

Nagyon örülök annak és számon kell tartanunk, hogy mindig akadtak áldozatos könyvbarátok, akik fizetés nélkül, vagy később nagyon szerény ellenszolgáltatás ellenében melléje álltak a könyvtáraknak. A maguk munkájával és önkéntes segítséget szerezve fáradoztak a viszontagságok túlélésén. A lehetőségek fokozatos javulásával pedig elindultak a megújulás és továbbfejlődés útján.

Ez ma közös magyar ügy lett. Hála Istennek, a kulturális ügyek hivatalos vezetése partnert lát az egyházi könyvtárak fenntartóiban és munkásaiban. Hála Istennek, hogy a subszidiaritás elve alapján újra rendeződő társadalomban megindult saját illetékességi körön belül is elismert megannyi önszerveződés, helyi továbblépés a kisebb-nagyobb könyvtárak megmentése, fejlesztése érdekében. Érvényes ez könyvet szerető egyházi kiskönyvtárak lelkes fenntartóira és könyvbarátaira is. Nagy könyvtárak a hozzájuk szerencsésen megtalált és képzett vezetők leleményessége nyomán virágzásnak indultak vagy indulnak.

Sürgetnem kellene könyvtáraink anyagi hátterének előteremtését. Hiszen az Egyházak szabad rendelkezésű pénzügyi forrásaikból semmit sem kaptak még vissza. Nem teszem mégsem szóvá, mert az ország jelenlegi gazdasági helyzetében meg kell elégedni az adott támogatás lehetőségével. Egyébként is a változások kora óta türelem és egyetértés szellemének támogatója voltam és maradok.

Meg vagyok viszont győződve arról, hogy a könyvtár javát az tudja szolgálni, aki szakmailag és lelkiületében közel áll egy konkrét könyvtárhoz. Ezt akkor is teszi, ha nincs állandó hatósági felügyelet és bürokratikus gúzsbakötés. Kicsit még ma is nehéz elhiteni, hogy mi papok és keresztény könyvbarátok, akik létrehoztuk a magyar keresztény könyvkultúrát, nemcsak pórázon vezetve tudjuk és akarjuk, de önként is szolgálni fogjuk könyvtárainkat és mindenki könyvtárát, még Európa más országainak baráti, szakmai kapcsolatait sem hagyva ki ebből a tevékenységből. Ennek elfogadásában sokat segíthet az ilyen találkozó és a kölcsönös szakmai jóakarát.

Túl mindezen sok örömet és új lelkesítő meglátást kívánok a vándorgyűlés valamennyi nagyrabecsült Résztevőjének. Eger történelmi elkötelezettséget, keresztény kultúrát sugárzó városában találjanak sok jó barátot. Szerény köszön-

tésem pedig tolmácsolja az 1000 éves egyházmegye minden könyvbarátjának, kis és nagy könyvtárfenntartójának és könyvtárosának köszönetét is, azért, hogy eljöttek hozzánk. Jó munkát és eredményes tanácskozást kívánok.

Dr. Seregély István

„A könyvtár és gazdája”

Hölgyeim és Uraim!

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium vezetése a kormányzat koncepcionális elveinek és gyakorlati teendőinek 1994-es megfogalmazásánál leszögezte, hogy a kultúrát és annak szereplőit és eredményeit védelem illeti meg. A kulturális kormányzat számára a kultúra és a civilizáció nem szembenálló, hanem egymást erősítő fogalmak, mint ahogy a kultúra és a művelődés sem szétválasztható elemek.

Az állam feladata a kultúra feltételrendszerének biztosítása, az alkotás és a kultúra-közvetítés törvényes garanciáinak megteremtése. A kultúra autonómiájának tiszteletben tartása mellett, az államnak részt kell vállalnia a kulturális értékek védelmében. Ez jelenti a kulturális örökség részét képező alkotások, a fontos kulturális intézmények, a magyar alkotók védelmét éppúgy, mint az olyan értékes kezdeményezések támogatását, amelyek megvalósulására a piaci erők szabad érvényesülése mellett nincsen valódi esély.

A kultúra állami felelősei tisztában vannak azzal, hogy a kultúrának vannak olyan intézményei, tényezői, amelyek a kultúra egészére vonatkozó, önmegjelentető erővel bírnak. Ilyenek az állam által közvetlenül fenntartott kulturális intézmények, ilyen a nemzeti örökségnek minősülő intézményrendszer is.

A tárca feladatának tekinti, hogy ösztönözze és segítse a kulturális piac és a kultúra anyagi forrásainak bővítését (elsősorban a magánszférát ösztönző adórendszer, a non-profit szervezetek és egyéb kulturális vállalkozások működési feltételeinek javítása útján), új társadalmi rétegek, csoportok bevonását a kultúra alkotásába és fogyasztásába (elsősorban civil kezdeményezések támogatása, a kulturális értékekhez való hozzáférés lehetőségeinek bővítése révén), a kultúra új, a társadalom életében növekvő jelentőségű, illetve korábban elhanyagolt területeinek fejlődését.

A fenti célok eléréséhez, az intézkedések megtételéhez a jogrendszer számos elemét érintő változtatások, a hiányzó törvények és törvénymódosítások szükségesek.

A nemzet művelődésügyének – az oktatási intézmények mellett – a könyvtárak a legkiemelkedőbb intézményei. A könyvtári rendszer az igényes művelődés szolgálatában kell álljon: minden állampolgár számára elérhető, a demokratikus jogok gyakorlásához, a helyi és országos döntések megalapozásához szükséges információk őrző és szolgáltató intézményrendszere is kell legyen.

Az utóbbi években ugrásszerűen megnövekedett a könyvtárak igénybevétele. Elsősorban az oktatási és a közhasznú információk iránti igény növekszik.

**A plenáris ülés elnökségéből.
Előterben a házigazda, Orosz Bertalanné**

Ezzel párhuzamosan felerősödtek a működési gondok. Ez egyrészt abból fakad, hogy egy átalakuló, új technikákat alkalmazó, új struktúrákat, új együttműködési formákat kialakító magyar könyvtárügynek a világ publikus dokumentumainak közvetítése, valamint a nemzetközi információcserébe való bekapcsolódása érdekében fel kell zárkóznia más nemzetek könyvtári rendszereinek hálózataihoz, – másrészt finanszírozási, könyvtárfenntartási problémákról van szó.

A beszerzési és a működési költségek emelkedése egyre kevesebb dokumentum megvételét teszi lehetővé, ami veszélyezteti az ország szakirodalmi ellátottságának biztosítását és az önkormányzati pénzelvonások következtében a művelődési és egyéb információs igények kielégítését. Mindezt akkor, amikor az ismeretterjesztő könyvkiadás valóságos forradalma zajlott le a magyar könyvpiacra is, legújabbán pedig már a CD-ROM-szenvedély keríti hatalmába a fiatalokat – az anyagi nehézségek miatt csak a nagyvárosi felső százezer gyermekeit – pedig éppenséggel a falusi fiatalok világlátását is forradalmasíthatná, ha a kisteleplési könyvtárakban ma nem lenne ez megmosolyogtató illúzió.

A könyvtárak pénzügyi tartalékai mára minimálisra csökkentek vagy elfogytak, a költségvetésben nem áll rendelkezésre elegendő forrás a könyvtári rendszer (elsősorban a fenntartói feladatokon túlmutató, az együttműködést szolgáló tevékenységek) fejlesztésére. Természetesen valamit akkor is lehet tenni, ha ezek a körülmények most rosszabbak, mint szeretnénk.

E tanácskozás címe „A könyvtár és gazdája”. Gondolom, a szervezők szándékosan választották a fenntartó kifejezés helyett „a gazda” megnevezést, hiszen ez utóbbi jóval szélesebb skáláját adja annak a kapcsolatrendszernek, amely a könyvtárakat működésük során körülveszi. A fenntartókon keresztül minden közkönyvtár gazdája valójában a magyar állam, ami hosszú távon folyamatos biztonságban kell, hogy üzemeltesse minden közgyűjteményét. Ezek a gyűjtemények a nemzeti vagyon részei és egyik politikai irányzat sem engedheti meg magának azt, hogy ezek karbantartásáról és fejlesztéséről ne gondoskodjon. Hiszen

a könyvtárak gazdái végső soron a felhasználók. Azok az olvasók, akik választóként számonkérhetik a politikusoktól a könyvtárak állapotát is.

E felelősséget átérzve fogalmaztuk meg a kulturális tárca részéről a nevezetes 12 pontunkat, melynek alapelve: „az állam egyetlen kulturális területéről sem vonulhat ki úgy, hogy utána felperzselt föld, afféle magyar ugar maradjon”. A pontok részletezésétől most eltekintek, hiszen minden bizonnyal ezek ismeretesekek Önök előtt.

Tudomásom szerint a 11. pont, a „a közkönyvtárak éve” máris vitát váltott ki a könyvtárosok körében. Az Önök alapvető problémája az, hogy fűteni, világítani és az olvasók igényeit kiszolgáló gyűjteményt építeni szeretnének elsősorban. Másodsorban számítógépekre lenne szükségük, hogy a végtelen precizitást, sok időt követelő adminisztrációt és az állományfeltárást gépesíthessék. Erre mi, itt a minisztériumban, író-olvasó találkozókra pocskékolnánk azt a kis pénzt is, amit sikerül megszerezünk – hallottuk sokfelől.

Nos, a képlet azért nem ennyire egyszerű. Kollégáimmal készítettünk egy kis számvetést az elmúlt évek eredményeiről és kudarcairól, amit szeretnék most Önöknek felvázolni, s ennek végén térnék vissza újból – engedelmeükkel – a közkönyvtárak évére.

A Nemzeti Kulturális Alap Könyvtári Szakmai Kollégiumának és a társ szak-kollégiumoknak a támogatási keretei adnak lehetőséget a könyvtárak széles körének, akár vertikális, akár horizontális felépítésű projektekkel való együttműködésre. Ezek a fejlesztések időigényesek, ezért szükséges lenne a hosszútávú támogatások biztosítása és a pénzkeretek emelése.

A kulturális kormányzat mindenképpen eredménynek könyveli el, hogy sikerült megmenteni a Nemzeti Kulturális Alapot, miután az NKA nem költségvetésből finanszírozott alap, hanem bevételeinek nagy részét a kulturális területek járulékaik képezik. Sőt: nemcsak megmenteni, hanem lényegesen meg is erősíteni. Minden reményünk megvan arra, hogy az Alap járulékbévétele lényegesen nőni fog a következő esztendőben. (Az már bizonyos, hogy jelentős szerencsejáték-jövedelem folyik be ezentúl az Alapba.) Mint a Nemzeti Kulturális Alap elnöke, kijelenthetem Önöknek, hogy a Bizottság ismeri a könyvtárak pénzügyi igényeit és törekedni fog még az idei évben – az eddig befolyt és az év végéig várható bevételek alakulásától függően – a Könyvtári Szakmai Kollégium keretének növelésére is.

Az elmúlt években fokozottan jelentkező finanszírozási nehézségeket az Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program (IIFP) könyvtári részfejlesztései (hálózati kapcsolatok megteremtése, adatbázis építések támogatása) enyhítették. A könyvtárak azzal próbálták a válságot átvészelni, hogy elkészítettek egy hosszútávú korszerűsítési tervet, kialakították jövőképüket.

1994-ben széles körben ismertté vált egy átfogó országos fejlesztési koncepció az „Előzetes rendszerterv az Országos Szakirodalmi Információs Rendszer megvalósítására”. A rendszer feladata többek között az országos ellátást biztosító nagy gyűjtemények állományának egységben kezelése, az ebből a rendszerből hiányzó művek nemzetközi könyvtáracsatornákon való elérése, az országon belül bárhol felmerülő igények egységes könyvtári rendszeren belüli kielégítése. Ennek a feladatrendszernek a megvalósítása a közművelődési funkciók erősítését is szolgálja.

A felsőoktatási könyvtárak közül, amelyek országos méretben szolgáltató szakkönyvtárak is, a Felsőoktatási Fejlesztési Alapból (FEFA) elnyert pénzeszközök segítségével (hálózati kapcsolatok megteremtése, hardver és szoftver eszközök beszerzése, könyvtári munkafolyamatok gépesítésének és az adatbázisok építésének megkezdése, nemzetközi adatbázisok lekérdezése) elodázták a szakirodalmi ellátási rendszer komoly zavarait.

1995-re az MKM irányításával kidolgozásra került a felsőoktatást szolgáló könyvtári hálózat részleteiben is kimunkált korszerűsítési terve. Ez terveink szerint szeptemberben kerül miniszteri értekezlet elé.

E fejlesztési koncepció világos iránykijelölésen alapul: az oktatók, kutatók, hallgatók számára olyan könyvtári és információs környezetet kell teremteni, amely a fejlett országok könyvtári normatíváinak megfelelő szolgáltatásokat biztosít az oktató, kutató és tanulmányi munkához.

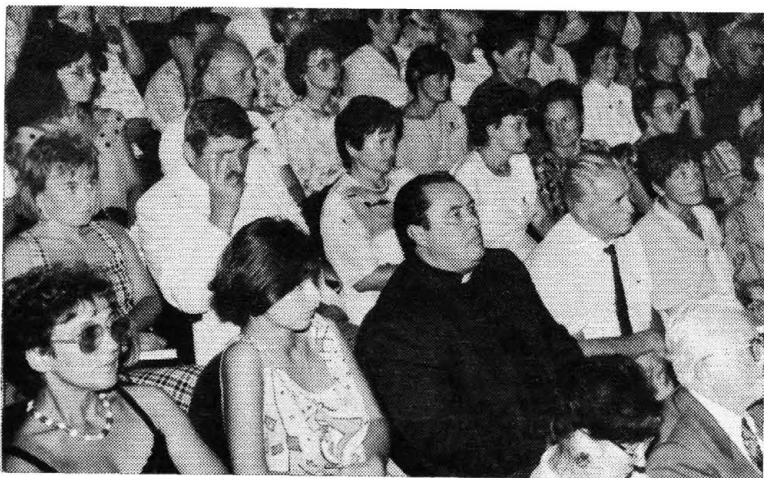
A felsőoktatási könyvtári hálózat fejlesztési terve figyelembe vette a hazai szakirodalmi információs rendszer majdani teljes kiépítésének szükségességét. Ez megmutatkozik abban, hogy a felsőoktatási könyvtárak valós rendszerré válását segítjük elő a világbanki kölcsönből tervezett projekt folyamán, valamint abban is, hogy azokat a nagy szakkönyvtárakat, amelyek a felsőoktatási könyvtárakat jelenleg is érdemben segítik, illetve a tudományos és gazdasági információs ellátásban kulcsszerepet töltenek be, funkcionálisan figyelembe veszi. A program ezzel Magyarország felsőoktatási rendszerének átalakításában is nagy szerepet vállal. Tudniillik a magyar felsőoktatás változásai kiterjesztett finanszírozását és az egyetemi és főiskolai könyvtárak jelentős mértékű továbbfejlesztését teszik szükségessé. A felsőoktatást támogató könyvtárak a gyorsan változó információs és technológiai környezetben az oktatók, kutatók és hallgatók eredményes kiszolgálásának tekintetében a felsőoktatás fejlődésének és minőségének szerves részét képezik.

A Világbank egyik tanácsadója által a magyar könyvtárügyről megfogalmazott következtetés szerint „A könyvtárakat inkább tekintik a fenntartók a dokumentumok gyűjtőhelyének, mintsem felhasználó-orientált létesítményeknek, illetve a könyvtárak megőrző funkciójára helyezik a hangsúlyt.”

Magyarországon a felsőoktatási könyvtárak az anyaintézményeik számos erőforrás- és fejlesztési problémájával kell szembenézniük. Ennek eredményeképpen a hazai és külföldi szakirodalmi gyűjtemények nem tudnak lépést tartani a kiadással, illetve az oktatói, kutatói, hallgatói igényekkel. A modern könyvtári munka feltételei és infrastruktúrája – elsősorban a könyvtárközi bibliográfiai együttműködés és kölcsönös erőforrás felhasználás területén – még nem mindegyütt alakult ki.

A könyvtárak általában is az információ-termelés és -elosztás, a technológia és adatátvitel forradalmának kiindulási fázisában vannak. Egyre több információ jelenik meg elektronikus formában, válik hozzáférhetővé számítógépeken keresztül, és egyre több információ terjesztése történik gyorsan bővülő nemzetközi hálózatokon keresztül.

A kooperáció, az együttműködés segítségével a magyar könyvtárak az információs szükségleteknek való megfelelés új lehetőségeit kell megteremtésük, bővíteni és továbbfejleszteni kell az információs erőforrásokhoz és szolgáltatások-

Kép a plenáris ülés közönségéről

hoz való hozzáférést – ezzel kiteljesítve az egyes könyvtárak lehetőségeit és teljesítményét. Ez szükségszerűen magában foglalja egy, a minőségi könyvtári programokat támogató, hatékony pénzügyi és személyi infrastruktúra kialakítását.

Visszatérve a felsőoktatási – és szakkönyvtárakhoz, a magyar felsőoktatás érdemi tendenciáinak való megfeleléshez, alapvető változásokra van szükség a gyűjteményfejlesztési eljárások és az anyagi támogatás terén. A hallgatói létszámban bekövetkező növekedés, a különböző felsőoktatási kezdeményezések új könyvtári állománygyarapítási stratégiákat tesznek szükségessé. A gyűjtemények változatlanul központi szerepet fognak játszani az oktatást és kutatást támogató felsőoktatási és szakkönyvtárakban.

A világviszonylatban növekvő tendenciát mutató előállítási költségekkel és az infláció ütemével mindenki tisztában van, – könyvtáros, fenntartó és könyvtárhasználó egyaránt, s, hogy nemcsak hazánkban van így, arról a szakirodalom is bőségesen beszámol. Világjelenség, hogy a könyvtári állománybeszerzési költségvetések nem tudnak lépést tartani a szükségletekkel, illetve a könyvtári gyűjtemények egyre csökkenő százalékban képesek beszerezni a globális információ-előállítás termékeit. Ennek következménye a monográfia- és folyóiratbeszerzések eróziója és az új elektronikus informatikai forrásokra vonatkozó investíciós képesség korlátozottsága lehet.

A világbanki hitel az európai szintű felsőoktatási könyvtári hálózat és információs infrastruktúra megteremtésére nyújtana lehetőséget. Ennek előzményeként 1992-ben világbanki küldöttség tájékozódott a magyar felsőoktatási rendszer változásairól, s megállapította, hogy e változások mérete és szerkezete alapvetően befolyásolja a felsőoktatási könyvtárak fejlesztési igényeit és terveit is. A programtervezet egészének részletes szakmai kidolgozására, a fejlesztés költségigényének megállapítására 1993-tól a japán kormány segélye teremtett lehetőséget. Ez év május közepén Budapesten nemzetközi szeminárium keretében került sor a többéves szakértői munka eredményeinek ismertetésére.

A Tankönyv és Könyvtárfejlesztési világbanki program (TFKFP) előrehozott

nemzeti hányadából 1994-ben 120 MFt, 1995-ben 200 MFt támogatást kaptak az állami felsőoktatási könyvtárak, – az MKM fenntartású felsőoktatási intézmények szerkezeti jelleggel, tehát a következő évi költségvetésekbe beépítve kaptak támogatást állománygyarapítási céllal. 1994-ben több mint 34 MFt egyszeri támogatást kaptak adatbázis építésre, nagykönyvtári CD-ROM hálózat fejlesztésre, valamint CD-ROM adatbázisok vásárlására a szolgáltatóképes felsőoktatási könyvtárak.

A TFKFP keretében a minisztérium pályázatot hirdetett a felsőfokú könyvtáros képzésben alkalmazásra ajánlott tankönyvek és oktatási segédletek megírására. A pályaművek megvalósítására és a szükséges szakértői és lektori díjak céljára 15,5 MFt állt rendelkezésre. Ez a program is része a könyvtáros képzés tartalmi korszerűsítésének. Ennek keretében 1994. októberében a képző intézmények képviselői megvitatták a könyvtáros képzés helyzetét. Országos felmérés készült a képzésből hiányzó ismeretek pótlására, intézményes át- és továbbképzés formájában, valamint a munkaerőpiac elvárásairól.

Az idei évben hosszú idő után elkezdte munkáját a miniszter tanácsadó, javaslattevő, véleményező szakmai testülete, az újjászervezett Országos Könyvtárügyi Tanács, amelynek tagjai a különböző könyvtár típusokat, érdekképviseleti-, szakmai-, társadalmi- és egyházi szervezeteket képviselő szakemberek. A Tanács egyik kiemelt feladata lehet többek között a könyvtári jogszabályok tartalmának kimunkálásában végezhető munka. Tudniillik a könyvtárügy korszerű jogi szabályozásának elengedhetetlen feltétele az új átfogó könyvtári jogszabályok megalkotása.

A legfontosabb átfogó könyvtári jogszabálynak elsősorban a rendszer működését biztosító feladatokkal (a könyvtárak közötti együttműködés keretében kialakított szolgáltatásokkal), az állami és könyvtári kötelezettségekkel kell foglalkoznia. Ennek a kiemelt feladatnak megvitatására szeptemberben kerül sor a Magyar Könyvtárosok Egyesülete szervezésében, az Európa Tanács és az MKM támogatásával a közép- és kelet-európai országok képviselőinek részvételével.

A könyvtárügy korszerű jogi szabályozásának legsürgetőbb feladata a kötelesepéldány szolgáltatásról szóló új rendelet megalkotása. Többszöri egyeztetés után, – amelyben az Igazságügy Minisztérium is részt vett – végső fázisába érkezett a jogszabály tervezete.

Művelődés- és információpolitikai jelentőségű feladat a magyar, illetve magyar vonatkozású sajtótermékek hiánytalan számbavétele, egyetemes hozzáférhetőségének biztosítása. Ennek a feladatnak a végrehajtása szenvedett csorbát az utóbbi években. Az Országos Széchényi Könyvtárba be nem érkező példányok hézagot idéztek elő a nemzeti emlékezetben. A rendelettervezet szerint a könyvtárak kompromisszumos megoldásként elfogadták a kiadókra nehezedő előállítási költségek miatt a példányszámok 19-ről 11-re csökkentését. Tudniuk kell azonban, hogy a könyvszakma továbbra is maximum 5 kötelesepéldány ingyenes megküldését tudja elfogadni. Így szabályozták újra a kérdést többek között az igencsak fejletlenek tekinthető Csehországban.) A minisztérium ennek ellenére három év átmeneti időre hajlandó 11-ben megszabni a kötelesepéldányok számát s kísérletet tesz – pénz híján – egy olyan szabályozással, amely egyáltalán nem illeszkedik a kormányzat piacokonform jogalkotásával.

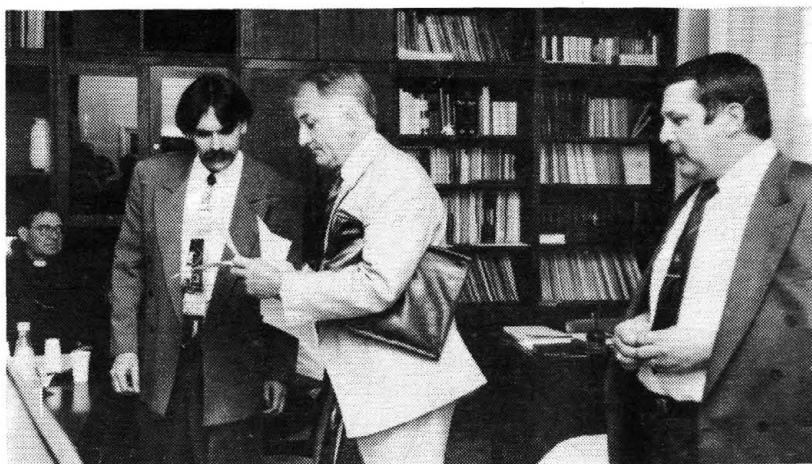
A kulturális kormányzat fontos feladatának tekinti és nagy súlyt helyez a

könyvtárak társadalmi-gazdasági szerepének elismertetésére. A minisztériumnak változatlanul az a tapasztalata, hogy a fenntartók nem könyvtárellenesek és erejükhez mérten igyekeznek biztosítani a működési feltételeket. A szakkönyvtárak számában bekövetkező csökkenések az utóbbi években együtt jártak a fenntartó működésének alakulásával vagy megszűnésével. Nem szándékok vagy akarat hiányzik tehát ezen a téren sem.

A tárca vezetése töretlen elszántsággal próbálja a kultúra érdekeit érvényre juttatni a pénzügyi kormányzattal folytatott egyeztetések során. Nem sikerült ugyan elérni azt, hogy a könyvkiadásból befolyt ÁFÁt visszaadja a költségvetés – de törekszünk arra, hogy a szerény fejlesztési lehetőségből nagyjából a befolyó ÁFÁnak megfelelő 900 MFt-ot fordítsunk. (Elképzelésünk szerint felét a köz-könyvtárak támogatására, másik felét egy könyvkonzolidációs alap létrehozására fordítanánk.) A minisztérium a kulturális cégek privatizációjából további 2,5 milliárd Ft bevételre számít. Az idén a parlament elé kerül a non-profit törvény, amelynek elfogadásával nagy lehetőségek nyílnak meg a kulturális terület előtt.

Sajátos és tekintélyes helyet foglalnak el a könyvtári ellátás területén a közművelődési könyvtárak. Az úgynevezett *szakszervezeti, vagy munkahelyi könyvtárak* fenntartója jelenleg a Szakszervezetek és Munkahelyi Művelődési Intézmények Szövetsége. Működésük támogatására a tárca költségvetésében elkülönített keret szolgál fedezetül. Az előzményeket és a kialakult helyzetet Önök jól ismerik, a jövőre vonatkozóan viszont nem lehet semmilyen garanciát megfogalmazni. A bevezetőmben említettem ugyan, hogy a közgyűjtemények gazdája a magyar állam, de ilyen közvetlen finanszírozás csak a kiemelt nemzeti intézmények esetében tartható fenn hosszú távon. Szorgalmazzuk ezért a Szövetség és az önkormányzatok közötti megállapodások létrejöttét, melyek során ezek a gyűjtemények a települések könyvtári ellátásának szerves részeivé válhatnak, illetve támogatunk minden olyan megoldást, amely megmenti ezeket a gyűjteményeket a szétszórattástól.

Az önkormányzati fenntartású közművelődési könyvtárak jelentős változásokat éltek át az utóbbi években: a megszűnt tanács-rendszer után gyakorlatilag felbomlott a könyvtári hálózat; a szocialista szép- és szakirodalom többszáz kötetétől kellett megtisztítani az állományokat; a helyi önkormányzatok megalakulásával felértékelődött a helyi információ, melynek folyamatos begyűjtésére és feldolgozására plusz munkaerők beállítására lenne szükség; a diákok és a különböző továbbképzésben, átképzésben résztvevők újabb és újabb rohamát már szinte képtelenség kiszolgálni, a helyi vállalkozók igényeiről már nem is beszélek. Meg kellett tanulni az új érdekérvényesítési mechanizmust: a művelődési bizottságok, képviselő-testületek üléssein, a megpezdült közélet egyre gyakoribb rendezvényein való aktív részvétel elengedhetetlen feltétele annak, hogy a könyvtárosok kiépítsék új kapcsolatrendszerüket, mely nemcsak az intézményük és munkahelyeik megtartását segítheti elő, hanem a helyi információk beszerzését, s ezzel a helyismereti állomány és a közhasznú információs bázis kialakítását is biztosíthatja. Mindezek olyan kihívások jelentenek a könyvtárosok számára, melyekre elszigetelten, szakmai összefogás nélkül képtelenség megfelelően reagálni. Ezzel szemben ennél a könyvtártípusnál tapasztalható leginkább „a gazda” (vagyis az önkormányzat) elvárásainak közvetlen, meghatározó befolyása, mely többnyire nem szakmai indíttatású.

Török András, Poprády Géza, Semperger Tibor

S itt tud a legkevesebbet segíteni a kulturális minisztérium. Az önkormányzatok önállósága ugyanis nem pusztán jelszó, hanem a demokratikus államrend egyik legfontosabb alapja. Fontos ezzel tisztában lennünk akkor, amikor szakmai törvény tervezésén dolgozunk. Ezeknek a könyvtáraknak a fejlesztését az állam elsősorban a motiváció eszközeivel segítheti elő – nem pedig szankciók megfogalmazásával. Az országos könyvtári információs rendszer megteremtése és működtetése viszont nemzeti érdek, s ebben kulcsfontosságú szerep jut azoknak a vidéki könyvtárosoknak, akik képesek megteremteni helyben a könyvtár presztízsét, elismertetni a települések vezetőivel, hogy intézményük és munkájuk a helyi lakosság szolgálatában nélkülözhetetlen, és ismerik, tudják, képesek felhasználni az országos szakkönyvtárak szolgáltatásait. Mert az országos információs rendszer csak ezekkel a végpontokkal, a helyi könyvtárak csatlakozási lehetőségeinek megteremtésével válik teljessé.

Igen halkan jegyzem meg, hogy a fenntartók számára a hagyományos út (a költségvetési intézmények fenntartása) mellett más út is kínálkozik a könyvtári szolgáltatás fenntartására. A napokban módomban nyílt hosszan elbeszélgetni az ország egyik leginkább vállalkozó kedvű közkönyvtár-vezetőjével. Ő már közölte a fenntartóval: nem kívánnak költségvetési intézmény maradni: közhasznú társaság, sőt esetleg kft. lesznek. Nyilvánvaló, ez a recept csak kevés településen jöhet szóba. Olyan helyeken, ahol van kivel megfizettetni az egyre bővülő szolgáltatásokat. Ahol turisztikai információt lehet árulni, ahol könyvesboltot lehet nyitni, ahol be lehet kapcsolódni a tankönyvelosztásba.

Az előzőekben röviden felvázoltam, hogy az utóbbi években a szak- és felsőoktatási könyvtárak körében milyen fejlesztésekre kerül sor. Ezek folytatása *mellett* szükségesnek látjuk a települések könyvtárainak fejlesztését is.

A 12 pontban felvázolt „A közkönyvtárak éve” akció ennek első lépcsőjeként elősegítheti, hogy a figyelem középpontjába kerüljenek a közművelődési könyvtárak, tudatosodjon a helyi önkormányzatok felelőssége, fenntartói kötelezettsége. Mert – bár hatásköri jogszabályok számos helye idézhető a fenntartás és működ-

tetés, a könyvtári szolgáltatás vonatkozásában – erre most különösen nagy szükség van, hiszen az önkormányzati források és lehetősége és szükségessége a napi gyakorlatban mégiscsak lényeges és azonnali rangsorolásra kényszeríti az önkormányzatokat. Mi azt akarjuk az akciósorozattal elősegíteni, hogy e rangsorolás lehessen elvileg megalapozott és a döntéshozók ismerjék meg azokat az érveket, amelyek a könyvtár hatékony működése mellett szólnak és kizárttá teszik azt, hogy e tények hiányában költségvetési-elosztási okok miatt visszalépés következzen be. Vagyis azt tesszük, amit a nehéz gazdasági körülmények között tenni lehet: a normatívák megtartása *mellett* a fenntartók motiválásával szeretnénk segíteni a könyvtárosokat a helyi érdekérvényesítési folyamatok alakításában.

Az államháztartási reform-munkák és az 1996-os költségvetés előkészítésének mai szakaszában egyelőre nem tudok e célkitűzéshez hozzárendelni forintösszegeket. Arra viszont fel kell készülnünk, hogy a lehetőségek, a keretek kialakulása idejére legyen elgondolásunk a felhasználás legoptimálisabb megszerzéséhez.

A program első, felvázolt részletein folyamatosan dolgozunk és figyelembe vesszük az Önök javaslatait. Így természetesen szeretnénk lehetőséget teremteni arra is, hogy számítógépek és ezek perifériáinak beszerzésére is lehessen majd pályázni. Szeretnénk elérni, hogy a következő év során legalább minden megyei könyvtárban kiépíthessék az X. 25-ös adatátviteli hálózatot. Pontosítottuk a települések könyvtárai és az iskolák együttműködését elősegítő programrészt, amellyel elsősorban az úgynevezett nem hagyományos dokumentumok beszerzését támogatnánk. Egyik legfontosabb része lenne ennek az akciónak a beszerzési keretek érdekeltségnövelő támogatása. Bízunk abban, hogy az akció-év után – legalább ezen a területen – több éven át tartó támogatási mechanizmust sikerül elfogadtatnunk a pénzügyi vezetéssel. Kiemelten fontosnak tartjuk a kis- és hátrányos helyzetű települések felzárkóztatását. Bibliobuszok beállításával és a falugondnoki hálózattal kooperálva szeretnénk előbbrelépni ezen a területen. És bizony nagyon fontosnak tartjuk a könyvtári rendezvények támogatását is, legyen az író-olvasó találkozó, vagy ismeretterjesztő előadás, vagy kiállítás, vagy olvasótábor, vagy bármi, amit a könyvtárosok a helyi igények alapján szeretnének megvalósítani. Hiszen ezek a tevékenységek éppúgy a kultúráközvetítést szolgálják, mint a könyvtár feltárt állománya, vagy a könyvtár technikai apparátusa. Ezek a felvázolt célkitűzések nem valósíthatók meg megfelelően kidolgozott, ízléses és a piaci reklámok minőségét elérő propaganda és természetesen az Önök aktív közreműködése nélkül.

Az 1996-ra tervezett Közkönyvtárak Éve tehát a könyvtárakra fordítandó figyelem felkeltésén túl, a könyvtárakra fordítható támogatások mértékében is meg kell mutatkozzon. Jó bevezetése a könyvtárak évének a Könyvtári és Informatikai Kamara által meghirdetett „Összefogás a könyvtárakért” akció, amely ez év októberében országos méretekben fogja példázni megmozdulásaival a könyvtárak új arculatának megjelenítését.

A finn könyvtárosok két évvel ezelőtt tartott vándorgyűlésének fő témája volt: Hogyan győzhetik le a könyvtárak a finn gazdasági válságból fakadóan rájuk nehezedő – korábban ily mértékben soha nem tapasztalt pénzhiányt. A krónikás arról tudósított, hogy a finn könyvtárosok megállapodtak abban, hogy a túlélési

stratégiájukban kulcsfontosságú szerepe van a jobb együttműködésnek. Ez egyaránt értendő a könyvtárak közötti együttműködésre, valamint a könyvtárak és a fenntartásukért felelős szervekkel való kapcsolatra, amelyben nagy szerepük van a szakmai-társadalmi szervezeteknek.

Az MKM ezt az együttműködést kívánja maga is példát mutatva segíteni, együtt munkálkodva a magyar könyvtáros-társadalom szakmai, érdekvédelmi szervezeteivel, így a Magyar Könyvtárosok Egyesületével, könyvtárügyünk jövőjének kedvező alakulásáért.

A rádióból értesültem az Önök által fogalmazott „Egri Kiáltványról”. Csak sietve volt módom átfutni a dokumentumot, de biztosíthatom Önöket, nemcsak hogy egyetértek vele, de szívemből is szól. Aláírni értelmetlen gesztus lenne – nem is illik, hiszen nekem és kollégáimnak szól.

De biztosíthatom Önöket, hogy a költségvetési alkuk során nem hátrálhatunk odáig, hogy a könyvtárügy ne maradjon kiemelt terület. A könyvtárügy fejlesztése egyszerre érinti kultúránk múltját, jelenét és jövőjét. Újszerű, együttes választ adhat a könyvszakma válságára, a regionális különbségek mérséklésére, a gazdasági kibontakozásra, a munkanélküliség szakszerűbb kezelésére, és egy olyan kérdésre, amelyről sohasem szabad elfeledkeznünk: a következő generáció minél teljesebb esélyegyenlőségére.

Vajda Eriknek válaszolhatom, ismeretlenül is, tisztelettel megkapja a prioritást, ami jár neki. Köszönöm azt a gondolatot is, hogy a könyvtár helyzete eredményességétől is függ. Mi is így gondoljuk.

Köszönöm figyelmüket.

Török András

Kép az elnökségről

A könyvtár és gazdája

Köszönet a meghívásért – a májusi előadás után

Mostani funkció: **a gazda (rektor) funkciója**
+ felhasználó (oktató/kutató)

A cím: felfogás – egyes szám? többes szám?
könyvtárak és gazdáik!

A könyvtár: zárt világból **nyílt világ** lett
korábban: kölcsönzés könyvtárközi kölcsönzés,
országos (retrosp.) folyóiratjegyzék
ma: nyitott rendszer – **világkönyvtár**
napi használati értelemben is az!
pl. a MEDLINE használata
„informatéka” funkció
az „informatéka katalógusa” maga is egy
új, megtanulandó információs rendszer!

A gazda: régi értelemben tulajdonos
a „jó gazda”: sokkal több ennél

mindig van **egy** gazda (a fenntartó)
(*a mai plenáris előadók reprezentálják*)

MKM – OSzK, OMIKK, stb.

egyetem, MKM – egyetemi, főiskolai kvt-ak

(kutató) intézetek – intézeti könyvtárak

önkormányzatok – megyei, városi kvt-ak

egyházak – *egyházi könyvtárak*

országgyűlés – országgyűlési könyvtár, stb.

a gazdák:

- a (fenntartó) intézmény, annak vezetése
- maga a könyvtár: a vezetés, a könyvtárosok
- a magyar könyvtárügy (MKM, MKE, stb.)
- az emberi civilizáció (pl. a PHARE, a japán

segélyprogram, INTERNET, IIFP, stb.)
- az olvasó, a felhasználó!!!

ez nem felelősségelhárítás – ez a mai valóság:
rendszer szemlélet – hálózatban gondolkodás

Mit jelent jó gazdának lenni?

- látni a könyvtár funkcióját, jelentőségét:
2x-esen széleskörű információbiztosítás
(szakmai és általános műveltségi körben)
- biztosítani a tárgyi, pénzügyi feltételeket:
ma ez talán a legnehezebb –
lásd: költségvetési korlátok, csökkentések
- fejleszteni, korszerűsíteni (ma nagyon aktuális)
- használni a könyvtárat: a könyvtár csak akkor él!
pl. az egyetemen rászoktatni a hallgatókat
- népszerűsíteni, reklámozni, „eladni”
- partnernek tekinteni a könyvtárat mindenben:
együttműködni, nem csak irányítani,
igényelni a folyamatos szakmai fejlődést
- elismerni az eredményeket, a jó szolgáltatást
és erre büszkének lenni!

Az egyetemen ez nyilvánvaló:

- jó egyetem nincs jó könyvtár nélkül!
(az akkreditációs eljárás számonkéri)
- jó város (jó megye?) sincs jó könyvtár nélkül!

Jó gazdái vannak-e a magyar könyvtáraknak?

Válaszoljon erre a konferencia! Mi az igény?
*Véleményem: többnyire talán jó, csak szegény
gazdák vagyunk (folyóirat lemondások,
létszámléptetések példája)*

Jók-e a magyar könyvtárak?

*Véleményem: lényegében jók, csak szegények,
néha konzervatívak*

Ismétlem (amit májusban mondtam:

új mission statement (új jövőkép) kell

- az alapfunkciók megtartásával,
- az új lehetőségek és igények felmérésével,
- új *prioritások* megfogalmazásával,
- ennek „hardver” és „szoftver” igényével,
- a fejlődési trendek megbecsülésével,
- az új, még alakuló olvasói/felhasználói szokások kielégítésével,
- az anyagi lehetőségek figyelembevételével,
- a fejlődést biztosító flexibilitással, rugalmas „határokkal”,
- az erőforrások koncentrációjával,
- a feladatok megosztásával,
- **pályázásokkal, mecénások keresésével,**
- **vállalkozásokkal, többlétszolgáltatásokkal**

együttműködve, koordinálva:

- a felhasználókkal és fenntartókkal (főhatóságokkal, önkormányzatokkal, egyetemekkel, főiskolákkal, intézetekkel),
- *más hazai könyvtárakkal* (a működő nemzeti hálózat kialakításában),
- külföldi könyvtárakkal,
- hazai és nemzetközi könyvkereskedőkkel
- a **nemzetközi „information superhighway”** más szereplőivel:
 - az informatikai és számítóközpontokkal,
 - szoftver és hardver gyártókkal,
- az informatikus-könyvtárosok képzésével és továbbképzésével
- állami és *egyéb* (hazai és külföldi) finanszírozási forrásokkal.

Mindehhez jó munkát kívánok és együttműködést ajánlok!

dr. Bazsa György

Önkormányzat és intézményei

Sárospatakat történelmi múltja és kultúrtörténeti hagyományai alapján ismerik az országban és a határokon túl. Városunk évszázadokon át Felsőmagyarország szellemi központja volt. Diákváros, ahol négy általános iskola, egy szakmunkásképző és szakközépiskola, két gimnázium és két felsőfokú intézmény van.

Érthető tehát, hogy Patakon a könyvnek, a könyvtáraknak mindig nagy jelentőséget tulajdonítottak. A Városi Önkormányzat által fenntartott nyilvános könyvtáron túl a Tiszáninnen Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményének van egy Nagykönyvtára, a Comenius Tanítóképző Főiskola, és jól felszerelt könyvtárral rendelkezik.

Nem alaptalan tehát az a megállapítás, hogy a 15 200 lakosság létszámot számítva egy lakosra jutó könyvek számát tekintve Sárospatak az ország első öt települése között van.

Egy Városi Önkormányzat intézményrendszere sokszínű, de a fenntartó és az intézményei kapcsolatának vannak általános érvényű, mindenkire vonatkozó elvei. Ezek az elvek, – természetesen az intézmények speciális feladatellátásuk által egyéneseítve – fontosak ahhoz, hogy egy intézményt el tudjunk helyezni a város mindennapi életében.

Miért fontos, hogy az Önkormányzat és az intézményei kapcsolata megfelelő legyen?

1. *Az Önkormányzat működésének egyik legalapvetőbb megnyilvánulási formája az intézmények működtetése! Intézmény nélkül nincs önkormányzás! (Nem hatalmi értelemben.)*
Az adott település intézményrendszerének kialakítása nagyon fontos! Pontos feladatmeghatározás és eszközrendszer biztosítása.
2. *Tevékenyséjük, működésük visszahat egymásra és a külső megítélésükre!*
3. *Együttműködés hiánya esetén – „hatalom és alattvaló” silány kapcsolatává degradálódik a kapcsolat, amely hosszabb távon tarthatatlan.*

Milyen eszközök állnak rendelkezésre a kapcsolatok fenntartására és gyakorlására?

Az Önkormányzat eszközei: az intézmény tekintetében

- Létrehozta – megszünteti – átszervezi
(Nem korlátlan: – jsz. kötelezettségek
– külső lakossági – politikai kényszer)
- Költségvetés megállapítása – tevékenységi kör jóváhagyása
- Vezető kinevezése – leváltása

– Pénzügyi szigorítások – többlettámogatások – „átvilágítás”
Együttes alkalmazásuk a kívánatos!

Intézmény eszközei: a fenntartó felé

- Saját feladata ellátásán keresztül közvetíti az Önkormányzat felé a lakossági igényt!
(Fontos!)
- Aktív szerepvállalás az önkormányzati bizottságokban vagy a testületben és a közösségi életben.
- Vezetőn keresztül – (egyéniségek előnyben!) – történő befolyásolás

Miért fontosak az emberi kommunikációs kapcsolatok az önkormányzati vezetés és az intézményi vezetés között?

- A közös célok az együttműködés nélkülözhetetlen eszközei még akkor is, ha eltérő érdeklődésű, felkészültségű emberek közötti a kapcsolat!
- Egymás munkájának segítése az eredmények kölcsönös elismerése további erőfeszítésekre sarkall mindenkit!
- A közös problémamegoldás bizalomerosztó!

Az Önkormányzat és az intézmény finanszírozási kapcsolata

Önálló előadás témája lehetne csak a finanszírozás, amelyről kimondani jó vagy rossz, nem egyszerű.

Tény azonban, hogy egyre jobban érezzük a normatívák és a feladatok egymástól való eltávolodását.

Sajnos az egyenlőtlenségek fokozódtak, egy-két rossz törvény (pl. a közalkalmazotti tv.) a szociális helyzet romlása, a cégek tömeges csődje, mind a források szűkülése irányába hatottak.

Az intézmények is érzik, hogy minden forintot meg kell nézni, mire költik el.

A könyvtárak az intézményrendszerben

Alapintézmény, – amely fontos szerepet tölt be az ember mindennapi életében.

Szolgálja a nevelést és kulturális fejlődést, és hozzájuttat mindenkit az ismeretekhez és információkhoz.

Nem kérdés, hogy van-e szükség könyvtárakra?

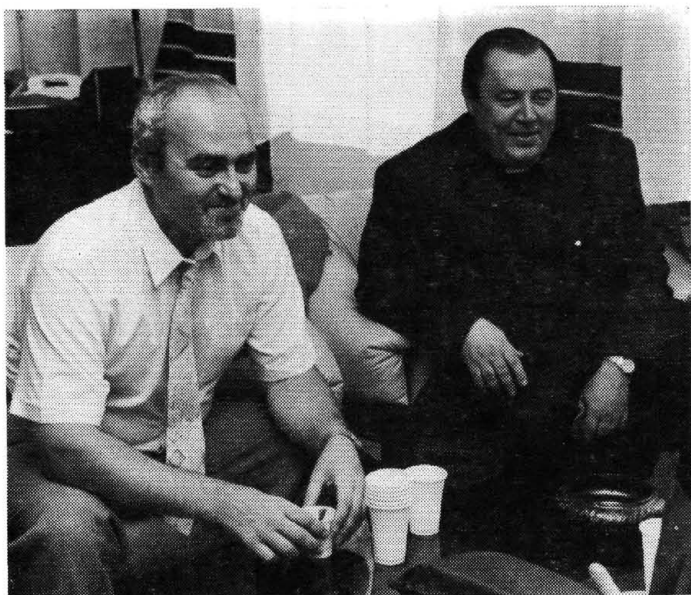
A városunkban tanuló diákok száma, valamint a lakosság igénye is arra készítet bennünket, hogy a városi könyvtár fenntartására, működtetésére nagy figyelmet fordítsunk.

1983-ban, a Makovecz Imre által tervezett Művelődés Háza egyik szárnyában helyezték el a városi könyvtárat jó körülmények között. A könyvtár a városközpontban van, tehát könnyen megközelíthető. Egy közkönyvtárnál ez lényeges szempont.

Mit vár el az Önkormányzat a Városi Könyvtártól, mik azok a követelmények, amelyeket a könyvtárral szemben lehet támasztani?

1. Elégítse ki a lakosság minden irányú igényeit kultúráltn, szakszerűen.
A nehéz gazdasági helyzet miatt a lakoságnak egyre kevesebb pénze van könyvbeszerzésre. A könyvtárból való könyvkölcsönzéssel elégítik ki többen az olvasás iránti igényüket. Itt nemcsak szépirodalmi művekről van szó, hanem szakmai jellegű könyvekről is.
2. Segítse a városban tanuló nagyszámú diákság tanulását, körükben a minél szélesebb műveltség megszerzését.
3. A könyvtár rendezvényeivel bővítsé, egészítse ki a lakosság érdeklődésének megfelelő közművelődési tevékenységet, alakítsa a közizlést, neveljen a könyvek szeretetére, segítse az olvasás iránti igény felkeltését.
4. Dokumentumok, bibliográfiák összeállításával segítse az érdeklődő olvasók eligazodását.
5. Szolgáltatásai gyorsak, hatékonyak és pontosak legyenek!
6. Tervszerűen gyarapított könyvtárállománnyal rendelkezzen! (Tanuláshoz – önműveléshez, munkához, hobbyhoz – stb.)
7. Szellemi és tudományos kutatóműhelyként is funkcionáljon! (Megfelelő dokumentum, könyvállomány és szakalkalmazottak.)
8. Közreműködjék a hazai és nemzetközi kapcsolatok építésében és fenntartásában!

Az Önkormányzat mint fenntartó, hogyan biztosítja a könyvtár működési feltételeit, hogy joggal elvárhassa a könyvtártól azt, hogy a fentebb megfogalmazott feladatokat teljesítse?

Jánosdeák Gábor és Antalóczy Lajos

A város nehéz gazdasági helyzete ellenére az éves költségvetésben biztosítjuk a könyvtár működéséhez szükséges pénzt.

A könyvtár iránti érdeklődés növekszik a lakosság körében, amit a látogatók számának alakulása is bizonyít:

1993-ban 37 050, 1994-ben 33 049, (itt átmeneti csökkenés volt, de) 1995. első félévében 41 000 látogatója volt a könyvtárnak.

A tárgyi feltételek biztosítása mellett nagy gondot fordítunk a könyvtár személyi állományának alakítására is.

1991-ben áttértünk az igazgató pályázati úton történő kinevezésére. A két pályázó közül a könyvtár korábbi igazgatója nyert kinevezést további 5 évre. Munkájával elégedettek vagyunk. Szakmailag jól felkészült, vezetői munkáját magas színvonalon végzi. Munkatársait jól válogatja meg, velük a munkakapcsolata jó. Az igazgató aktívan részt vesz a város közéletében, szakmai munkája mellett idegenvezetői tevékenységet is folytat a városban.

A Városi Könyvtár a mindennapos könyvkölcsönzés mellett sokoldalú segítő, szolgáltató tevékenységet folytat. Csak felsorolásszerűen említem meg, hogy segítséget nyújt

- a főiskolai hallgatók szakdolgozatának elkészítéséhez, a kutatáshoz,
- a felvételigre való felkészüléshez.

Rendszeresen tartanak a könyvtárban és az oktatási intézményekben rendhagyó irodalomórákat.

Minden évben megrendezik az ünnepi könyvhetet.

Cikkbibliográfiát adnak ki.

Szakmai segítséget nyújtanak a városkörnyéki kistelepülések könyvtárainak.

Az Önkormányzat határozott szándéka, hogy a nehezebb gazdasági körülmények között is biztosítsa a Városi Könyvtár működéséhez szükséges feltételeket.

Egy Comenius idézettel fejezném be előadásomat, amit ő vallott a könyvekről:

„Ó, csodálatos a könyvek hatalma,
méltósága és mintegy isteni volta!
Ha könyvek nem lennének, tudatlanok
s tanulatlanok volnánk valamennyien...
A könyveket nem szeretni annyi, mint
nem szeretni a bölcsességet, s a
bölcsességet nem szeretni annyi, mint
állatívá lenni...”

Dr. Jánosdeák Gábor

ÉRTED VAGYUNK, POLGÁRI!

A Magyar Könyvtárosok Egyesületének felhívása

Eger, 1995. 08. 10.

A könyvtárak jelen vannak mindennapi életünk valamennyi tevékenységében, a tanulásban, a munkában, a képzés minden formájában, a kutatásban, a vállalkozásban, a szakmaváltásban, a tájékozódásban és az önművelésben. A könyvtár a tudomány és a kultúra megismerésének eszköze, s mint ilyen, az egyén és a társadalom létfeltétele. A csökkenő erőforrások veszélyeztetik kulturális és tudományos értékeinket, szolgáltatásaink mennyiségét és minőségét. Felhívásunkban e veszélyre kívánunk figyelmeztetni és a közös felelősségre hivatkozva kérjük a könyvtárhasználók és a fenntartók segítségét.

1. Látogassák könyvtárainkat és fogalmazzák meg igényeiket!

Egész életünk valójában folyamatos információszerezés, hogy az állandóan változó feltételekhez igazodhassunk. Információinkat a legkönnyebben a könyvtárból tudjuk beszerezni.

2. Tájékozódjanak a könyvtári szolgáltatások lehetőségeiről!

Az információk megőrzése, rendszerezése és hiteles átadása a könyvtárak hivatása és kötelessége. A könyvtárak együttműködésével sokféle dokumentumot, információt és aktív közreműködést kínálunk problémáik megoldásához.

3. Védelmezzék a könyvtári szolgáltatásokat!

A könyvtárak mindenki előtt nyitva állnak. Mindannyiunk érdeke, hogy a könyvtárak szolgáltatásai ne szűküljenek és lépést tudjunk tartani a világban végbemenő egyre gyorsuló változásokkal, s megőrizhessük a múlt szellemi örökségét. Ehhez pedig pénzre van szükség.

4. Támogassák a könyvtárak fenntartását!

Az információk legmegbízhatóbb, legolcsóbb forrása és a leggazdaságosabban megtérülő kulturális befektetés a rendszeresen gyarapított, jól felszerelt és szakképzett könyvtárosok által kezelt könyvtár, amely egyben más információforrásokhoz is utat nyit. Ezért a kormányzati szervek, az önkormányzatok és a döntéshozó politikusok a közpénzek felosztásának rangsorolásánál a könyvtárat jelentőségének megfelelő helyen szerepeltessék.

A könyvtárosok gazdakereséséről

Gazdának lenni hosszú tanulás, élettapasztalat és jellemzilárdság dolga. Csak a bejáratott demokráciákban van esély arra, hogy választás útján gazda kerül a közfeladatokat irányító szerepbe. A jól bejáratot demokrácia azt jelenti ugyanis, hogy meghatározó sokaságban vannak a társadalomban azok, akik tanulás, élettapasztalat és jellemzilárdság dolgában gazdaérettek. Átmeneti állapotú demokráciákban ritka szerencse kell hozzá, hogy a választók többsége ne a tetszetős beszéd, a populáris fellépés, hanem az emberi érték szerint tudjon választani. A nem gazdának való ember vezetőként se teremti meg a vágyott jobbra fordulását választói sorsának. Hosszú sora lesz még annak, hogy politikai ambíciójú akarnokok helyett gazdákból álljon ki a választandók kínálata. Hosszan fogjuk még járni a demokrácia iskoláját. Csak legyen elég időnk hozzá!

Addig sokat fogunk még szörnyülködni, látva az új és új berendezkedők ádázkodását, hogy megmutassák ki az úr a háznál. Rámolásait, rendezkedéseiket, melynek során modernizálásra hivatkozva mindent kidobnak, amiről nem tudják mire való és mindent be akarnak szerezni, amiről azt hiszik divatos.

Háznak, lakásnak átalakítása során derül ki mennyi holmi halmozódott fel idők folyamán kamrában, padláson, pincében és a terek más egyéb zczugaiban. Felhalmozódott, félresöpört múlt. Nincs gazdája. Manapság ebből nem csinálnak nagy gondot, egyszerűen kigóriják az éjszaka leple alatt a legközelebbi parkba, a szomszédos üres telekre, bárhová. Fontos, hogy szabaduljanak a teherré vált tárgyaktól. De nincs másképp ez eleven lényekkel se. Életformaváltás, megújulás ürügyén elűznek a háztól kutyát, macskát, mert kimentek a divatból, elveszett irántuk az érdeklődés, és marad a folytonos gondoskodás nyűge és költsége. Ugyanakkor másfelől kísért az újdonság, a divatos egyed megszerzésének csiklandós gyönyöre, a vele való kitűnni vágyás csábítása, melynek eredményeképpen hasonlatossá lehet válni a divatkövető többséghez.

Az ember közelében tárgyak és lények sokasága keres szüntelenül gazdát, mert divatjamúlt lett, így csak a helyet foglalta s nem érte meg a pénzt a tartása.

A most zajló nagy felújításban a könyvtárak is érzik, hogy a gazda kedvesgett. Sokuk azt is érzi már, hogy legszívesebben elkergetnék őket a háztól, elvitetnék a sintérrel. Igyekeznek hát csendben lenni, kevéssel is beérni. De ebben sincs biztonság. Újra meg újra felmerül, hogy jó lenne felszabadítani a helyet más célra. Jobb fizető bérlőnek, pénzes vevőnek. Am a hangosaknak se megy jobban, akik próbálnak a gazda kedvében járni, többet sündörögni, lelkesebben csóválni, buzgóbban kaffantani.

Nem sok sikerük van a mérges morgóknak se. A gazda értetlen nézi jószágán a változást, a csavargást, a falkázást, de nyugtatja magát, addig se engem kerülget a beste, amíg kujtorog a többivel együtt. Talán megtanítják egymást nyulat fogni.

Ámde nyulat csak az arravaló alkatú tud fogni. Az ilyet becsüli is a gazda és ilyekszik elvenni tőle a prédát.

Az ember nem igazán jó gazdája semminek. Erőszakossága, önössége, elfo-
gultsági gátolják ebben. A könyvtár gazdája is igen igen esendő, értetlen és a
kelletlenül fukarabb. Természetesen, a mindenkori gazda. Mert a könyvtárak
rosszul tartásának a világnak ezen a részén hagyománya van. Gyengén ellátott,
rosszul felszerelt könyvtárakat örökölt a szocializmus a maga átkosától s mikor
maga is átkossá vált, hasonló örökséget hagyott az utódaira. De ez a szegénység,
ahhoz a szegénységhez viszonyítva gazdagságnak számít. Olyan gazdagságnak,
melyből van mit szegényedni. S, ha a kapitalizmus racionálisan hozzáigazítja a
szellemi fogyasztás mutatóit az egyéb közfogyasztásokéhoz, jó úton járunk, hogy
visszakapcsolódjunk a régebbi átkos végpontjához. Szegény országban nem kell
túlzásba vinni a szellemi esélyegyenlőség feltételeinek ingyenességét, amilyen az
iskolázás és a könyvtári ellátás. A kapitalizmus racionalitásának ezt a csúnyasá-
gát lennének hivatva ellensúlyozni a közhasznú vállalkozások és az alapítványok.
Ezeknek ma hazánkban a száma nagy, a hitele csekély. Minden segítő szándék,
minden jobbító ötlet-rögvest alapítványért kapkod, s ha nem talál fogadatasra,
magának kreál új alapítványt. Ezek a tőkeerőtlen alapítványok aztán ígyekeznek
a nagy közalapítványoktól és alapoktól forráshoz jutni, vagy egymástól pályáz-
nak. Közös címernek használhatnák a néhai KGST viccbéli címerét, melyben,
mint emlékszünk még „zöld mezőben hét sovány tehén nagy buzgalommal egy-
mást feji.”

A sok méltó üggyhöz viszonyítva, méltatlanul szerény az a gazdasági erő, amely
az alapítványokon keresztül a társadalmi tenniakarást támogathatja. Se az adó-
politika nem kedvez az alapítványokba való befizetésnek, se a közfeladatok tá-
mogatásának a társadalmi megítélése. Hengegést, feltűnni akarást, politikai am-
biciót, gazdasági stiklit gyanít a közhiedelem minden nagyvonalú adakozó gesz-
tus mögött. Ezért kevés alapítvány mondhatja el, hogy magán adakozásból rend-
szeresen fejlődhetett az elmúlt esztendőkhben.

A Kölcsény Alapítvány a kevés kivételhez tartozik.

1989-ben a romániai politikai változások hatására kibontakozó Könyvet Ro-
mániának mozgalom felhajtó ereje hozta létre. A néhány hónap alatt lefutott
adakozási hullám feleslegét sikerült vele tározóba fognia annak az alapítói kör-
nek, melyben a Közművelődési és Közgyűjteményi Dolgozók Szakszervezete, a
Magyar Rádió, az Országos Széchényi Könyvtár, a Magyar Írók Szövetsége, a
Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülete, a Hazafias Népfront és a
Magyar Külkereskedelmi Bank társultak hosszú távra. Az Írószövetséget elnök-
ként Göncz Árpád képviselte, aki később az alapító iratot fővédnökként, mint a
Magyar Köztársaság elnöke írta alá.

Az alapító irat a határon túl élő magyarság anyanyelvi kultúrájának ápolását,
a magyar szellemi élet könyvtári eszközökkel történő támogatását jelöli meg fő
feladatnak, hangsúlyozva, hogy ezt a magyar nyelvű oktatáshoz, a magyar művel-
lődési közösségekhez, egyesületekhez, vallási gyülekezetekhez kapcsolódva kell
ellátni nyílt pályázati rendszerben.

Az alapítói szándék tehát nem az volt, hogy a határontúli magyarok tele-
pülések állami, önkormányzati könyvtárait vegyük gondjainkba, mint ezt később
sokan elvárták volna, hanem a magyar művelődés polgári öntevékenységének,
önszerveződésének támogatása könyvtári segélyek formájában. Ezzel mintegy ar-
ra akartuk ösztönözni a közkönyvtárakban dolgozó magyar kollégákat, hogy a

hivatali jellegű munkájuk mellett vállaljanak kultúraszervezői feladatokat is, melyben számíthatnak a segítségünkre.

Igyekeztünk ehhez minden érintett területen megtalálni a megfelelő civil szervezetet, mint együttműködő partnert. Erdélyben a Heltai Gáspár Alapítványt, az EMKE-Magyar Közművelődési Egyesület könyvtári tagozatát és a Brassai Vén Diák Egyesületet, a Napsugár és a Holdvilág című gyermeklapok szerkesztőségét, a Vajdaságban az Újvidéki Diáksegélyző Egyesületet, és az Újvidéki Rádió magyar szerkesztőségét, Kárpátalján a Magyar Művelődési Egyesületet, Szlovákiában a Kassai Ipariskolások Baráti Körét, melynek tagsága az egész országot behálózza. Ezeket nemcsak könyvadományokkal támogattuk, hanem velük közösen könyvvásárlási akciókat szerveztünk a karácsonyi-húsvéti ünnepkörben, hogy a tagságuk és a magyar környezet főleg a gyermekek számára ajándékkönyvet vásárolhasson, a bevételből pedig lapokat, folyóiratokat fizethessen elő.

Hazai nyílt pályázati rendszerünkben a könyvtárak a Testvér-könyvtár programhoz kapcsolódhatnak, s ennek keretében juthatnak támogatáshoz meglévő külső kapcsolataik anyagi erősítése érdekében. Az évenként kétszer kitűzött pályázatban mintegy kétszáz könyvtár vesz részt, s ez valamivel több külső partnert jelent. A pályázók többsége iskolai könyvtár, köztük egyre nagyobb számban egyházi iskolák jelennek meg. Öröndetes, hogy a határontúli partnerek között ott van szinte minden magyar tanítóképző és az egyetemek magyar tanszékei. A hazai önkormányzati könyvtárak között feltűnő a nemzetiségi báziskönyvtárak szereplése. Rajtuk keresztül szinte valamennyi határontúli magyar kulturális központtal kapcsolatunk van, legalább is jelképes értelemben. Fennállása óta az alapítvány évente másfél-két millió forintot fordított az alapfeladataira. Működési költségei minimálisak. Az Országos Széchényi Könyvtár jóvoltából formális összegű helyiségbéért fizetünk a Hold utcában.

Az alapítvány kuratóriuma közismert alkotó értelmiségiekből áll. Elnöke Pomogáts Béla irodalomtörténész, tagjai Mészöly Miklós író és Elek Judit filmrendező.

*

Végezetül szeretném biztatni, lelkesíteni minden kedves kollégánkat, hogy hasznos könyv adományokkal járuljanak hozzá a határontúli magyarság anyanyelvi kultúrájának megtartásához. A testvér-könyvtár pályázatban biztos eséllyel indul az a könyvtár, amely a maga szerény eszközeiből, helyi gyűjtésből, helyi civil szervezetek adakozásából szeretne pártfogásába venni határon túli magyar településen iskolát, könyvtárat, vallási gyülekezetet. Jótékony, mondhatni gyógyító hatása van a közvetlen kapcsolatoknak, a szomszédolásnak, a személyes ismeretségnek a magyarságban való megmaradás jövője szempontjából.

A Kőlcsey Alapítvány az egyetlen a honi alapítványok között, mely kizárólag könyvtárfejlesztési feladatokat szolgál a határon túli magyarság javára. Ezért arra törekszük, hogy minél több partnerében tudatosítsa ennek a feladatnak a szűk szakmai látszaton túli jelentőségét az iskolai munka eredményessége szempontjából és általános értelemben vett közérzeti-lelki szempontból. A megmaradás szempontjából!

Szente Ferenc

A teve orra és a könyvtárszakma gondterheltsége

– A békéscsabai kihelyezett NKA ülésre előzetesként –*

„Ami lélektanilag abszurdum, arról előbb-utóbb kiderül, hogy gazdaságilag, kulturálisan és egyébként is az.”

John le Carré az „Éjszakai portás”-ban elmesél egy beduin történetet. Arról szól, nem szabad hagyni egy teve orrát bedugni a sátorba, mert ha igen, utána jön az egész teve. A teve orra itt a siránkozásra, demoralizáltságra, panaszkodásra utal. Van-e ezekre ok a kényszerítő-megszorító pénzügyi körülmények között? **Igen.** Van-e a szakmának átfogó javaslata – ideértve, ha nem sértő, a szakfelügyeletet is – a helyzet jobbítására, racionalizálásra, esetleges struktúra-váltásra a gazdaságosabb működés érdekében? **Nincs.** Vagyis nem látszik, hogy volna legalább elviekben kibontakozási **perspektíva**. Erre persze az is mondható, miféle perspektíváról eshet szó, amikor sok esetben valóban napról napra folyó küszködés, vegetálás folyik a könyvtárakban. Miből, mitől várható ilyen ellentmondásos szituációban az alagút végén a fény? Semmiképpen nem válasz erre azonban a TV által felidézett zseblámpával botorkáló olvasó és könyvtáros az OSzK-ban. Ugyanez vonatkozik a tervezett többszörösre, akár tízszeresre emelendő könyvtárhasználati tarifákra,** A személyi leépítésekre, a fantomnak tűnő Világbank-hitel mannára, az információs autósztáradá hüvöletére és hasonlókra. Nem holmi kipellengérezésről, vagy a szomszédok bírálatáról van szó (egyik szomszéd füje sem zöldebb immár). E közlemény szerzője munkatársaival együtt maga is jól ismeri a nehézségeket, három héttel ezelőtt például még úgy volt, hogy az ország legjelentősebb folyóirat-gyűjteménye (MTAK) egyetlen külföldi folyóiratot sem tud megrendelni. Azóta egy zanzásított rendelés elment.

Mindenre kiterjedő megoldás nincs, de öntudatosabb és egészségesebb szemlélet elképzelhető. Nyilvánvaló, hogy rövid távon kibontakozás nem várható,

* 1995. szeptember 22.

** Hír van arról, hogy több könyvtár is készül megtárgyalni tarifa-emelést. „Non bis in idem”, a római jog szerint nem lehet ugyanazért a dologért kétszer felelősségre vonni valakit. Közpénzen fenntartott könyvtárak ne akarják az adófizetők pénzét kétszer megcsapolni. A 2000 forintos felsőoktatási díj mellett még 1–2000 forintos könyvtárhasználati díj is? És ha a diákok ezrei járdákra ülnek le, mert kiszorultak a könyvtárakból? De itt már átészúsz a dolog szakmából a politikába. Azok foglalkozzanak ezzel, akiknek erre van iparuk. Ez csak figyelmeztetés az összefüggésekre. Nem a díj nagyságáról van szó, hanem állampolgári-csiberi alapjogról.

nemcsak az általános gazdasági helyzet miatt, de a szakmai szemlélet sem igen segít hozzá ennek körvonalazásához. Valószínűleg a gondterheltséggel küszködő szakma nem lesz boldog attól, ha a **jövőkéről** beszélnek neki, márpedig ez az egyik legnagyobb kulturális hiánycikk. Itt és most eltekintek az MKM sokat vitatott 12 pontjától, ami voltaképp ma még inkább politikai kategória.

Mivel ez az „előzetes hozzászólás” az NKA kihelyezett ülése alkalmából szól, helyet ennek az ülésnek a Megyei Könyvtár ad, magam pedig az NKA-ba 6-7 szakmai szervezet (könyvtár, levéltár, múzeum) képviselőjében kerültem be, észrevételeim az NKA-n belül mindenképp előtt a közgyűjteményekre, és ezeken belül a könyvtár-szakmára vonatkoznak. **Jóindulatú elfogultságomat** a közgyűjtemények iránt nem is takarom, de ennél is fontosabb a tisztánlátás ezek szerepét illetően. Úgy érzem, hogy a közgyűjtemények nincsenek a helyükön az országban és az NKA-n belül. Emellett is leszögezni kívánom, amit betegségem miatti távollmaradásom ideje alatt az év első negyedében tett hozzászólásomban írásban, majd szóbelileg is megtettem, hogy **az NKA szerepét nagyra tartom**. Más kérdés, hogy közel két tanulóév után érdemes elgondolkozni egyes **strukturális** kérdéseken. Ezek nem a működési mechanizmust, vagy személyeket érintenek, hanem azt a kérdést vetik föl, mi is tartozzék az NKA körébe? A tapasztalat ugyanis azt mutatja, hogy nem összetartozó, nem kompatibilis tevékenységek halmaza került össze és emögött kultúrpolitikai átgondolatlanság áll.

Kezdem is rögtön magával a **kultúrpolitika** fogalmával. Kell-e ilyesmi, és ha igen, mire terjedjen ki? Véleményem szerint minden jólmenő és civilizált országban kultúrpolitika és annak tervezése tudatosan folyik, függetlenül attól, hogy azt „planning”-nek, „programming and budgeting”-nek, vagy „forecasting”-nak nevezik. Attól, hogy a marxizmus fogalmával súlyos visszaélések történtek és gyakorlatilag rettenetesen lejáratták, ugyanez áll a tervezésre is. Elég megnézni, hogy kultúrpolitikával, kutatástervezéssel, könyvtári-szakirodalmi információs fejlesztéssel milyen súllyal foglalkoznak a jólmenő, konszolidált nyugati világban (pl. Németország, USA, Franciaország). A mikrogazdasági „business informati-on” pedig más kategória. Nem kultúrpolitikai kérdés.

Érdemes viszont a **makroinformációra** pillantást vetni a „Fórum az információs társadalomról” címmel, 1995. június 23-án Brüsszelben rendezett széleskörű összejövetel népes magyar küldöttségének listájára. Ebből kiderül, hogy sem az MKM, sem a könyvtári szakma egyetlen képviselője nem kapott benne helyet. Ettől teljesen független, vajon milyen volt a többi küldöttség összetétele. A dolog érdekessége az, hogy az **információs társadalom**, mindenhol, ahol ez már létezik, vagy létezni vélnek, nagyon jelentős részben a könyvtári-információs szakmára épül. Magyarországon ennek a szakmának jelenleg nincs, csak **deklaratív becstülete** és nem tekintik a modernizáció egyik fő eszközének, ezért érdekképviselői sem hatékonyak.

A továbbiakban néhány kérdést teszek fel, anélkül, hogy tudnám ezekre a választ, vagy legalábbis a jelenlegi körülmények közötti megvalósíthatóságukat. E kérdéseket mégis fölteszem, mert úgy gondolom, hogy legalább érdemes elgondolkozni rajtuk. Nem követem tehát az anekdotabeli Budapestre látogató parasztcsalád kérdés-felelet játékát. Ez körülbelül úgy hangzik, hogy elmenvén a Lánchíd mellett, a gyerek megkérdi: mi ez, idesapám? Tudja a franc – hangzik a válasz. A Parlament előtt megismétlődik a dialógus, majd ugyanez a királyi

várnál. Anyjuk végül megunja a gyerek okvetetlenkedő kérdéseit és rászól: hagy már idesapádat békén. Hagyjad, anyjukom, szól az atya, hadd kérdezzen a gyerek, attul okosodik.

Nos, nem bizonyos, hogy az alábbiakban feltett kérdésekre jelenleg van-e érvenyes válasz, de abban bizonyos vagyok, hogy érdemes feltenni ezeket.

1. **Az NKA-ba valók-e** a produkciók támogatására szánt pályázatok a könyvtárügyre, és ugyanez áll a múzeumokra és levéltárakra is. A múzeumokra talán kisebb mértékben. A könyvtár produkciója ugyanis **működőképessége**. Ehhez elsősorban információhordozók, eszközök és ezek elhelyezése szükséges, továbbá a kezelőszemélyzet. Az NKA szinte minden területén viszont produkciók szükségesek, színelőadások, zeneművek, amatőr táncsoportok fellépése, népi fafaragások támogatása stb. formájában. Produkcióként ide tartoznak természetesen a könyvek és a folyóiratok támogatása is. Ezek azonban mind **egyedi** és többnyire **egyszeri** akciók. Szemben velük a könyvtár mindenekelőtt **munkahely**, ahol egyidejűleg vagy típusok szerinti funkciókban: oktatóhely, kutatóhely, szórakoztatási-ismeretterjesztési hely. Minden analógia sántít, de e tekintetben klinikára hasonlít, ahol egyidejűleg folyik a munkaerő regenerálása (gyógyítás), oktatás és kutatás. Hozzáteszem, hogy a könyvtári-munkahelyi funkció bizonyos mértékig még a munkaerő regenerálódását is elősegíti. A könyvtári munkahelyet nem lehet összehasonlítani semmilyen más NKA-beli szakmai funkciórendszerrel. Amíg a táncgyűttesek, a folklór-bemutatók stb. támogatása alulról jövő kezdeményezésen és az ehhez szükséges pályázatokon alakul, addig a könyvtári-információs szakmát nem piaci alapon, a levéltárakhoz és hasonló tevékenységeket ellátó intézményekhez állami finanszírozással, kultúrpolitikával **felülről** kell irányítani. Nem gyámolítással és nem részletes beavatkozással.

2. Érdemes volna elgondolkozni, hogy a külföldi könyv és folyóirat (és egyéb információhordozó) beszerzési összegét nem lehetne-e a forintnak a vezető valutákhoz való árfolyama szerint indexelni? Nem reménytelen költségvetési emelésekért harcolni, hanem a modernizációs célokra szolgáló pénzből (ha van ilyen) félretenni évente mintegy 100-200 milliós összeget és abból kompenzálni az inflációból és a devalválódásból adódó hiányokat néhány erre kijelölt alkalmas intézmény esetében. Ezeket az intézményeket kormányzatilag ellenőrizni kell feladatuk végrehajtásában olyan értelemben is, hogy az általuk beszerzett anyagokat azonnal a legolcsóbban **hozzáférhetővé teszik** szükséges formában. Ily módon a kompenzáció nem lobbyelőny, hanem **kötelezettség**.

3. További kérdés: nem lehetséges-e akár kormányzati eszközökkel odahatni, hogy elsősorban a modernizáció szempontjából (ebben természetesen a társadalomtudományok is) a legfontosabb, minden ami a világban tudományos értéknek tekinthető, az Magyarországon **legalább egy példányban legyen meg**, és csak másodsorban érdekes, hogy hol. Azt, hogy egy-egy könyvtár folyóiratgyűjteménye mennyire teljes, inkább könyvtártörténelmi téma. A hangsúlyt azonban a kutatás-modernizáció érdekeire kell helyezni. Az e pont alattiak szorosan összefüggnek a 2. pont alattiakkal.

4. **Aligha megkerülhető** – és ha az ún. Bokros-csomagnak van értelme – akkor az az, hogy a kulturális-tudományos intézményeket, ha olykor méltatlan formában is, de **gazdálkodásra** szorítja. Ennek egyik formája lehetne olyasmi, amit én **konzorcális szemléletnek** nevezek. Arról lenne ugyanis szó, hogy önállósá-

guk fenntartásával a hasonló kategóriájú, azonos vagy hasonló profilú könyvtárak **konzorciumokban** végzik munkájukat. Önállóság megszüntetését csak a legkritikább és legindokoltabb esetben kell alkalmazni, mivel olyan országokban, amelyek történelmük során gyakran váltak hadiutakká, meg kell őrizni lehetőleg mindent, ami hagyományt, múltat, vagy akár helyi identitást képvisel. Konzorciumban, és nem valamiféle, valójában soha nem élt kooperációs intézményeket lehetne pl. logisztikában (konzerválás, kötészet, sokszorosítás, nyomda stb.) sőt még esetleg gazdasági beszerzések és nyilvántartások szempontjából is úgy közösen működtetni, hogy ebben ne csak a finanszírozónak és használóknak, hanem nekik maguknak is **érdekévé válna** ez a működési forma. Fontos lehetne például a szakirodalmi informatika továbbfejlesztése is, közös sztenderdek alkalmazása a jelenlegi számítógépes bazárok helyett, valamiféle **nem uniformizálásra**, de a jelenleginél **egységesebb eljárásokra törekedni**. Nem lehetne-e azon gondolkodni, hogy az érdekelt könyvtárak legjobb szakembereiből **fejlesztő részleget hozzanak létre**? Nem KMK-szerű megoldásra gondolok, hanem inkább az eddig sikeres IIF-fel egybeépült szakértőcsoportokra. Tudom, hogy a fent elmondottak nem állnak érdekében sem a külföldi, sem a belföldi számítógépes szállítóknak és szervizeknek. Kicsi is az esélye annak, hogy ebből legyen is valami, de legalább beszéljünk róla és ne tegyünk úgy, mintha minden rendben lenne.

5. Végül ugyancsak megfontolandó kérdésnek vetem föl: ha a kormányzati tényezők a könyvtár-informatikai szakmát valóban **társadalmi dinamizáló** tényezőnek tekintik és a modernizáció egyik fejlesztési feltételének, és annak felismerését, hogy **nemzetközi integráció** aligha képzelhető el **nemzeti szakmai integráció nélkül**, nem volna-e célszerű a kormány **tudománypolitikai kollégiuma** és/vagy modernizálási irodája mellett létrehozni egy szakértői testületet az ország szakirodalmi információ ellátása érdekében? Annál is inkább, mint-hogy az MKM (VKM, Népművelési Minisztérium stb.) fennállása óta erre sosem volt képes és az OMFB sem tudott megbirkózni e feladatokkal, még ha gyártatta is az erre szánt koncepciókat (egyikben-másikban magam is résztvettem).

Az 1.–5. alattiakban összefoglalt kérdések és ezek bevezető szövege nem valami ellen, hanem **valamiért** szól. Az NKA szerepe rendeltetése szerint mind ebben nem túl jelentős, hiszen alulról jövő és különböző művészeti és irodalmi produkciónak támogatására hozták létre, nem pedig a modernizáció és az integráció elősegítésére. Minden esetre, ha az NKA kompetenciájában maradnak a közgyűjtemények, legalábbis részlegesen (különleges programok, kiállítások, gépbeszerzések stb.), a modernizációnak **egyensúlyban** kell lennie a közművelődési törekvésekkel. Valószínűleg sokan ismerik Stefan **Zweig** remek elbeszélését „A könyves Mendel”-ről (kötelező olvasmány is lehetne ebben a szakmai képzésben). Nem ennek a messianisztikus könyvrajongó figurának az újjáélesztéséről szólnak az elmondottak, hiszen könyves Mendel „Búcsú a tegnaptól” (Zweig másik remeke) kategóriájába tartozik.

Ez az előzetes hozzászólás a könyvtárszakma helyzetéről néhány kérdést és adalékot próbál körvonalazni, azzal, hogy ami a legfontosabbnak tűnik: az ország modernizációjához mind jobban hozzá tudjon járulni. És ne engedjük be a tevé a sátrunkba.

Dr. Rózsa György

Az MKKE tevékenységéről

A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének elnöksége felhatalmazott arra, hogy adjak áttekintést arról a szakmai és érdekvédelmi tevékenységről, melynek középpontjába a könyvkiadással és -kereskedelemmel kapcsolatos törvények és adózási szabályok megváltoztatását, az ágazat finansziális megerősítését állítottuk.

1. Az MKKE 1992 óta következetesen harcol a könyvek forgalmi adókulcsának megváltoztatásáért. 1992-ben ugyanis először 6, később 10, 1995. január 1-től pedig 12%-ra emelték a nyomtatott termékek ÁFA-ját. Az Egyesülés elnöke és igazgatója tavaly novemberben a Pénzügyminisztériumban első lépcsőben 100 millió forintos kompenzációt tudott kiharcolni, mely összeget a Nemzeti Kulturális Alap pályázat útján az iskolai könyvtárak referencia könyvbeszerzésére fordítanak. (A pályázat folyamatban van.)

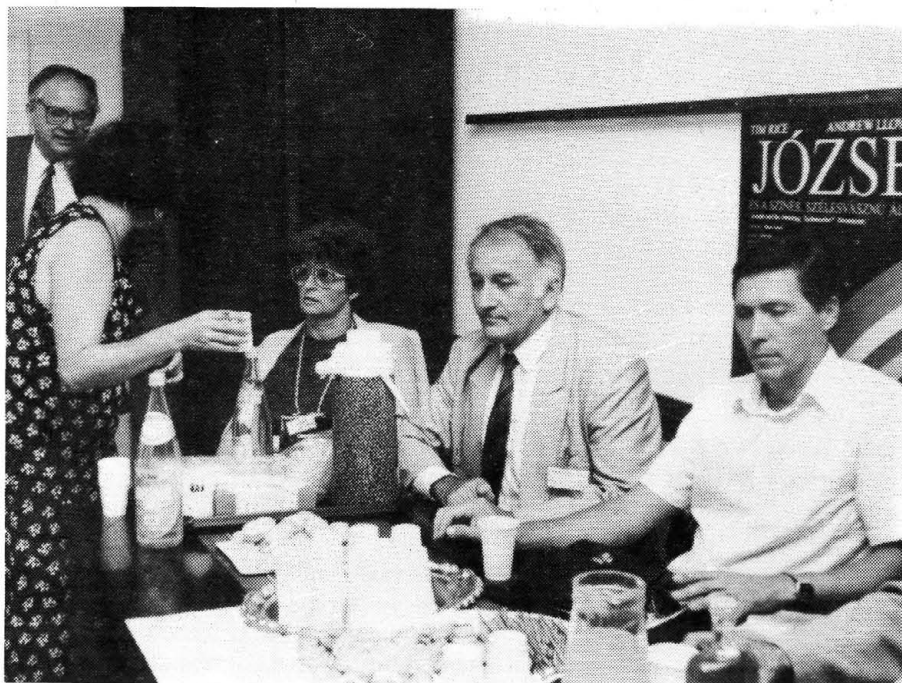
A kulturális kormányzat az államháztartási reform keretében az 1996-os költségvetés előkészítésekor *Tizenkét pont*-ban foglalta össze az ágazat prioritásait. A művelődési miniszter elfogadta az MKKE javaslatát a jelenlegi ÁFA-kulcs módosításáról. Amennyire egyetértünk a forgalmi adókulcs csökkentésének szándékával, annyira nem támogattuk a Tizenkét pontban megfogalmazott tervezetet. Az MKKE Elnökségének a javaslata, hogy a könyvet terhelő ÁFA jelenleg mintegy 8-9 millió forintos támogatását teljes egészében forgassák vissza a könyvszakmai vállalatok tőkepótlására, valamint a folyamatos és átgondolt könyvtárfejlesztésre.

A javaslatunk lényege, hogy az ÁFA-befizetésekből hitelalapot kell létrehozni, amely kedvezményes, hosszú lejáratú hitelekkel támogatja az üzletileg kivitelezhető, de tőkehiány miatt nem megvalósítható kiadói és terjesztői vállalkozásokat. A művelődési tárca és a Pénzügyminisztérium, valamint a parlament illetékes bizottságai – értesülésünk szerint – politikai támogatásban részesítik a javaslatot.

2. A Művelődési tárca Tizenkét pontja több alpontjában is lefektette az MKKE korábbi szakmai javaslatait, ezek között az egyik leglényegesebb a Nemzeti Kulturális Alap reformja: a kultúra szereplőinek önadóztatása helyett kulturális szférán túli járulékalapot szükséges létrehozni.

3. Megvalósulni látszik az MKKE másik alapvető követelése: a még nem privatizált kulturális infrastruktúra megőrzése, megújítása érdekében. Az MKKE támogatja a művelődési kormányzatot abban is, hogy az olvasás, a minőségi kultúra megőrzése érdekében bővítsék a könyvtárak könyvbeszerzési keretét.

4. A művelődési tárca javaslatának 12. pontja is az MKKE kérésére került a reformprogramba. Ennek lényege, hogy ki kell alakítani egy kulturális célú hitelrendszert, melyet az új könyvkiadói cégek, a privatizált vállalatok vehetnek igénybe, természetesen pályázati leírás és kuratóriumi döntés alapján.

Ottovay László, Péliné Bán Éva, Poprády Géza, Torba Nándor

5. Az MKKE javaslatára és szakértői anyaga alapján az 1995. évi költségvetésben a művelődési tárca felügyeleti és döntési hatáskörébe a parlament könyvszakmai-fejlesztési forrásokra pénzkertet ítélt meg. A művelődési tárca elfogadta az MKKE által kidolgozott javaslatokat, s azok közül az alábbiak megvalósítása már folyamatban van: – az MKM 50 millió forint értékben pályázatot írt ki kereskedelemfejlesztési célokra, két kategóriában:

a) boltfejlesztés korszerűsítése stb.

b) új értékesítési rendszerek, raktárfejlesztés stb céljából.

Az a) pályázatban egy-egy vállalkozás maximum 1 millió forintos, a b) pályázati kategóriában egy-egy pályázó maximum 3 millió forintos támogatásért folyomódhat. A pályázatok benyújtási határideje 1995. július 15. Az elbírálást végző 5 fős szakmai zsűribe az MKKE Elnöksége három egyesületi szakembert jelölt: Borkuti Lászlót, Ronga Józsefet és Zentai Péter Lászlót.

6. A művelődési miniszter az intézkedési hatáskörébe tartozó intervenciók keretéből a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál 3 millió forintos támogatást nyert el.

7. A Frankfurti Nemzetközi Könyvvásár magyar nemzeti standjának a korábbi éveknél reprezentatívabb megjelentetésére a tárca kb. 5 millió forint támogatást ad. Ebből 2 millió forintot fordítunk a nemzeti standon résztvevő cégek költségtámogatására, a 3 milliót pedig az igényes, a magyar könyvkultúrához méltó megjelenésre.

8. Az utóbbi években folyamatosan csökkenő vásárlóerő teszi rendkívül fontosá azt a ma még munkaanyagként szakmai és politikai egyeztetés alatt álló tervezetet, melyet a Pénzügyminisztérium és az Egyesülés közösen dolgozott ki. A javaslat lényege, hogy a közalkalmazottaknak természetbeni juttatásként könyvutalványt adnának, mégpedig úgy, hogy a köztisztviselői körben a ruhapénz terhére (ez éves szinten 27 000 Ft), minden hónapban 1200 Ft értékű könyvutalványt osztanának ki. Az MKKE szakmai garanciát vállalna olyan boltlátszózatok kijelölésére, ahol az utalványok beválthatók és amelyekben a könyvutalványt beváltani akarók a magyar könyvkiadás értékei közül válogathatnak. Az MKKE vezetői mindent megtesznek annak érdekében, hogy a javaslat ne kerüljön arra a sorsra, mint a pedagógusoknak szóló, könyvvásárlási adókedvezményt kérő tavalyi indítványunk.

9. A „Bokros-csomag” megszorító intézkedései közül a szerzői jogvédelem alá eső alkotótevékenység 44%-os társadalombiztosítási járulékkal sújtása ellen az Egyesülés minden fórumon határozottan tiltakozott. Álláspontunkat megfogalmaztuk a művelődési tárca illetékesei előtt, támogatást kértünk a parlament Kulturális Bizottsága elnökétől és tagjaitól, s javaslatunkat elküldtük a parlament többi érintett bizottsága tagjainak.

Megragadtuk az alkalmat arra is, hogy tiltakozásunkat a miniszterelnök úrral személyesen is közöljük. 33 kulturális és érdekvédelmi szervezettel közösen a MUOSZ-ban először közös kérelmet fogalmaztunk a köztársaság elnökének, kérve, forduljon az Alkotmánybírósághoz előzetes normakontrollt kérve. Miután a köztársasági elnök aláírta a „Bokros-csomag”-ot, az említett szervezetek közösen az Alkotmánybírósághoz fordultak. A kérelem megfogalmazásában aktívan részt vettünk. Az Alkotmánybíróság június 30-i döntésével alkotmányellenesnek minősítette a szerzői honoráriumok járulékkoltatását, a törvényi intézkedést törölte.

Az Egyesülés elnöksége tisztelettel kéri, hogy észrevételeiket, szakmai javaslataikat legyenek kedvesek az Egyesülés igazgatójának megküldeni.

Zentai Péter László

Száz éve jelent meg az Országos Széchényi Könyvtár első ősnymtatvány-katalógusa

„A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának ősnymtatványai 1465–1500” című katalógus Horváth Ignác könyvtári segédőr összeállításában 1895-ben került a közönség elé. A 285 lapos kötet 896 ősnymtatvány-kiadásról és számos többspéldányról nyújtott sokoldalú tájékoztatást. A 15. századi nyomtatványoknak ez az együttese a legnagyobb ősnymtatvány-gyűjtemény volt az országban, pedig a többségükben nem magyar vonatkozású korai nyomtatványok gyűjtése nem

tartozott a nemzeti könyvtár elsődleges feladataihoz. Az alapító Széchényi Ferenc könyvtárában meglehetősen kevés, alig 40 ősnymotatvány volt. E szerény együttes azonban olyan kiemelkedő jelentőségű magyar vonatkozású kiadványokat foglalt magában, mint a III. Frigyes császár és Mátyás király között 1463-ban kötött örökösödési szerződés német nyelvű passau-i kiadása, valamint az 1485 körül Lübeckben közreadott „Historie von Dracole Waida”, amelyből mindmáig ez az egyetlen példány van az országban.

A következő évtizedekben hasonló értékekkel elsősorban József nádor gazdagította a gyűjteményt. 1812-ben levelenként egy aranyért vásárolta meg a már említett örökösödési szerződés latin kiadását, majd 1845-ben 400 ezüst forintért a Thuróczy-krónika augsburgi kiadásának egyik illuminált hártypéldányát. Igazán jelentős gyűjteménnyé azonban csak Jankovich Miklós gyűjteményeinek 1832-ben, majd 1851-ben történt megvásárlása után vált a Könyvtár ősnymotatvány-állománya. A 19. század második felében lényegesen kisebb tételekkel, de adományok, vételek és hagyatékok révén folyamatosan nőtt a 15. századi kötetek száma.

Az állomány első korszerű feldolgozása 1888-ban történt, amikor az új jelzetekkel ellátott kötetekről szerzők, nyomdahely és év szerint szerkesztett repertórium és cédulakatalógus készült. 1892 táján határozta el a Könyvtár igazgató-őre, Fejérvpatak László, hogy a vezetése alatt álló intézmény jelentősebb gyűjteményeinek anyagát címjegyzékek formájában a Magyar Könyvszemlében közreadatja. E nagyszabású terv megvalósításának első eredményeként jelentek meg a Magyar Könyvszemle 1892/1893. és 1894. évfolyamában részletekben Horváth Ignác ősnymotatvány-címleírásai. 1895-ben pedig a Könyvtár tervezett nyomtatott címjegyzékeinek első füzeteként könyvalakban is a közönség elé került a Könyvtár ősnymotatvány-katalógusa.

A kötet első fejezete időrendi besorolásban közli a datált ősnymotatványok címleírásait az adott éven belül a nyomdahelyek és azokon belül a szerzők betűrendjében. E fejezet 588 tételt foglal magában. Az év nélkül közreadott, több mint 100 ősnymotatvány külön csoportként, szerzői betűrendben került közlésre. Ugyanazon mű datált és datálatlan kiadásainak külön fejezetben való ismertetése ma már elképzelhetetlen lenne, de a múlt század végén még eléggé elfogadott gyakorlat volt. Horváth Ignác azonban betűrendes mutatót is közreadott katalógusában, hogy a kutatók szerzői betűrendben tájékozódhassanak az egyes művek kiadásairól.

A címleírások nemcsak a maguk korában korszerű, hanem a ma is általánosan elfogadott ősnymotatvány-katalogizálási elv szerint készültek. A Hain „Repertorium bibliographicum”-ában részletesen leírt kiadványokról csupán az alapvető bibliográfiai adatokat közlik: a szerzők nevét, a mű címét, impressumadatait, rétnagyságát és terjedelmét, a megfelelő Hain-számra való hivatkozással. A Hain által nem publikált ősnymotatványokról viszont betűhív leírást közöl a katalógus a rövidítésjelek és a sorvégek pontos jelzésével. Így ezek a címleírások is megbízható alapot nyújtanak a kiadás azonosításához. Nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy Magyarországon Horváth Ignác alkalmazta legelőször ezt az ősnymotatvány-katalogizálási szabályt.

A címleírások máig legértékesebb eleme a proveniencia-adatok következetes és pontos közlése. Jól tudta ezt Horváth Ignác is, aki a katalógus rövid bevezé-

Fülöp Géza és Horváth Tibor

tőjében a következőképpen hívta fel a kutatók figyelmét a példányleírásokra: „A jegyzék kiváló figyelmet fordít a példányok provenientiájának kérdésére és közli azokat az egykorú vagy későbbi bejegyzéseket, melyek a könyv vagy tulajdonosai sorsáról felvilágosítást nyújtanak, vagy történeti, irodalomtörténeti s bármilyen egyéb szempontból érdekléssel bírnak.” E megállapítást csupán azzal egészíthetjük ki, hogy nemigen lehet a példányleírásokban hibás olvasatot, vagy a bejegyzés keletkezési idejét illetően téves datálást találni.

A címléírások után négy mutató segíti az állomány sokoldalú áttekintését: a már említett Betűrendes mutató, a Nyomdák mutatója nyomdahelyek és nyomdászok szerint, amely – ismét a kutatás megkönnyítése céljából – nem tételszámokra utal csupán, hanem a kiadvány rövid címét és rétnagyságát is közli, továbbá a Nyomdászok és Könyvbirtokosok mutatója. Ez utóbbi alapján könnyű felmérni, hogy milyen sok felosztott külföldi szerzetesrendház kötetei kerültek a Könyvtárba, elsősorban a Jankovich-gyűjtemények révén. Fontosabb tanulság azonban, hogy milyen neves magyar írók, tudósok, magas egyházi méltóságok köteteit őrzi a gyűjtemény. Batsányi Jánostól két Horatius-kiadás, Henckel Jánostól egy Bonaventura-kötet, Kazinczy Ferentől tíz ősnymotatvány, Klimó György pécsi püspöktől az 1499. évi Pécsi Missale, Váradi Péter kalocsai érsektől a festett címerével ellátott, illuminált Esztergomi Missale, Zsámboki Jánostól egy ősnymotatvány maradt fenn a nemzeti könyvtárban. Olyan érdekes könyvtörténeti adalékok is megtudhatók e mutató segítségével, hogy Váradi érsek már említett szépséges misekönyvét Győr város polgármestere, Czeh János adományozta a Nemzeti Múzeumnak.

Aligha szorul további bizonyításra, hogy Horváth Ignác nemcsak a legnagyobb hazai ősnymtatvány-gyűjtemény állományát tette közkinccsé, hanem a művelődéstörténet kutatói számára is értékes adalékokat tárt fel. Joggal utalt tehát az 1895. évi könyvtári jelentés (MKsz 1895. 165. l.) arra az elismerő fogadatra, melyben a katalógust a napisajtó és a szakkörök részesítették.

Ha más munkája nem jelent volna meg, akkor is azt mondhatnánk Horváth Ignácra, hogy a Könyvtár alapos szakismeretekkel rendelkező, érdemes munkatársa volt. Indokolt tehát, hogy legalább röviden szóljunk meglehetősen kevésbé ismert életútjáról is. 1851. január 21-én született Tatán és papi pályára készült. Tanulmányait Pannonhalmán és az esztergomi szemináriumban folytatta, majd kilépvén az egyházi rendből állást vállalt. Előbb a kincstári jogügyek igazgatóságánál, később a budapesti Egyetemi Könyvtárban, majd 1876 óta a Nemzeti Múzeum Könyvtárában teljesített szolgálatot. Könyvtári munkája mellett 1881-ben fejezte be a tudományegyetem bölcsészeti karán folytatott tanulmányait. 1886-ban segédőrré, 1898-ban őrré, 1910-ben igazgatóórré nevezték ki.

Szakmai ismereteit és munkaszeretét a Könyvtár jól kamatoztatta és számos olyan feladatnál használta fel, amelynek elvégzésénél szigorú pontosságra volt szükség. Három ízben őt bízták meg az ötévenként szokásos állományrevízió irányításával; 1898-tól pedig ő vezette a kötelespéldányok nyilvántartásának irodáját és ellenőrizte a nyomdatulajdonosok beszolgáltatási kötelezettségének teljesítését. Nem ritkán más intézmények is őt kérték fel könyvtárak szakszerű átrendezésére és katalogizálására.

Horváth Ignác jelentős bibliográfiai munkásságot is kifejtett. 1881–1891 között ő állította össze a magyarországi könyvészetet, 1904-től haláláig a magyarországi bibliográfiai irodalom negyedéves jegyzékeit s – többek között – a budapesti tudományegyetem bölcsészeti karának bibliográfiáját, amely általános elismerést nyert; vaskos kötetként 1896-ban jelent meg. Számos RMK-mű első leírását publikálta a Magyar Könyvszemle hasábjain. A kötelespéldányiroda vezetőjeként is folytatta az új szerzeményű ősnymtatványok feldolgozását és a Magyar Könyvszemle 1900. évfolyamában újabb 130 ősnymtatványt publikált.

Sokoldalú tevékenységének további ismertetése helyett célszerűbbnek látszik összefoglalóan értékelni életművét. Több mint 30 évig rendszerint nem látványos sikert hozó olyan könyvtárosi és bibliográfiai feladatokat látott el, amelyek a korszerű ismeretek mellett fáradhatatlanul végzett, pontos munkát igényeltek. Képességeit és munkásságát felettesei elismerték, de nem tartozott a sors kegyeltjeihez. Nem találtuk nyomát annak, hogy külföldön kutatott volna. Pedig felkészültsége alapján – szerencsésebb kollégáihoz hasonlóan – ő is jelentősen növelte volna tudományos eredményeit és hírnevét a külföldi könyvtárakban lapangó értékek feltárásával.

Munkásságáról a legelismertebb méltatás 1911. augusztus 17-i tragikus halála (öngyilkossága) után jelent meg a Magyar Könyvszemlében (1911. 280–281. l.). Csupán néhány sort idézünk a szerzőnév nélkül közreadott nekrológból: „A munkaszerető tisztviselő mintaképe volt, aki fáradhatatlan buzgalommal, jeles gyakorlati ismeretekről tanúskodva s a legszigorúbb pontossággal töltötte be a számára kijelölt ügykört.” A továbbiakban arra utal a szerző, hogy Horváth Ignác a régi nyomtatványok leírása terén is jelentős munkásságot fejtett ki. E téren első helyen érdemel említést ősnymtatvány-katalógusa, mely „áttekinthető-

ségével, pontosságával az ilyenemű hazai kiadványok közt jelentős szerepet tölt be.” Tegyük hozzá: még ma, 100 év után is. Az ősnymtatványok meghatározásának mai segédeszközei és módszerei révén ugyan számos esetben módosultak az impresszum nélküli nyomtatványok általa meghatározott címléírasi adatai, de katalógusa ma is értékes forrásmű a könyv-, könyvtár- és művelődéstörténeti kutatás számára.

Soltész Zoltánné

Szerzői jog, könyvtárak és az európai törvénykezés

Hölgyeim és uraim,

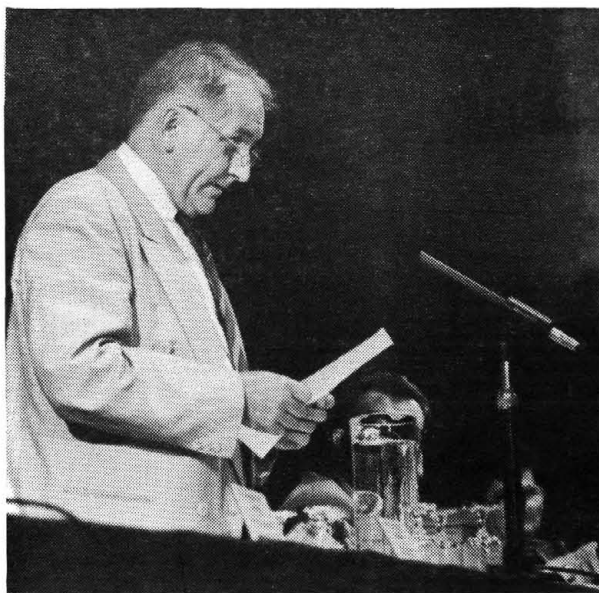
mai előadásom középpontjában az Európai Unió és a szerzői jog áll, pontosabban a könyvtári tevékenységek és az elektronikus szerzői jog. Először is megkísérlek Önöknek némi bevezetést adni a szerzői jogba és megkísérlem bemutatni, hogy hol merülhetnek fel problémák. Ezután áttekintem az Európai Unió Minisztertanácsa által már elfogadott illetve olyan szerzői jogi irányelveket, amelyek vitája most folyik. Végül arról tájékoztatom Önöket, hogy a szerzői jog miképpen befolyásolja az Önök tevékenységét.

Mi a szerzői jog?

A szerzői jog a szerzőknek, zeneszerzőknek, művészeknek és más alkotóknak műveikkel kapcsolatos jogaival foglalkozik. A szerzői jog biztosítja számukra egy meghatározott időre azt a jogot, hogy műveik mások általi felhasználását engedélyezzék vagy megtiltsák. A könyvtárakban hozzáférhető dokumentumok többsége szerzői jogi védelem alá eső mű. Ez azt jelenti, hogy a művek bizonyos fajta felhasználása nem lehetséges a szerzők beleegyezése nélkül. Melyek ezek a művek? A szerzői jog az irodalmi és a művészi értékkel rendelkező művekre terjed ki. Ebbe a körbe tartoznak a regények, a grafikai és szobrászati alkotások, a filmek, a dokumentarista alkotások, de a számítógépes programok és az adatbázisok is.

A szerzői jog kétféle jogot biztosít: gazdasági és erkölcsi jogokat. A szerzői jog fő célja a kreativitás ösztönzése. Ez azt jelenti, hogy a jognak biztosítania kell, hogy a szerző alkotása révén gazdasági jövedelemhez jusson és hogy meg tudja védeni alkotását bármintemű erőszakos beavatkozástól. A gazdasági jogok közé tartozik az, hogy a mű másolható vagy más módon reprodukálható. Szintén ebbe a körbe tartozik, hogy a mű lefordítható, átdolgozható, nyilvánosan előadható vagy sugározható.

Az erkölcsi jogok tartalmazzák általában a szerzőség jogát, ami azt jelenti, hogy a szerző jogosult a mű szerzőségére, például arra, hogy nevét vele kapcsos-

Poprády Géza

latban feltüntessék. A másik erkölcsi jog az integritás joga, amelybe beletartozik, hogy a szerzőnek joga van tiltakozni műve átdolgozása ellen.

Mindezek a jogok kizárólagos jogok, tehát egyedül tulajdonosuk adhat engedélyt műve felhasználására. A tulajdonos lehet a szerző vagy a kiadó. A jogok a szerző életében és a halálát követő hetven évben állnak fenn (korábban ez ötven év volt). A gazdasági jogok átruházhatók vagy engedélyezhetők, az erkölcsi jogok viszont elidegeníthetetlenek.

A szerzői jogot az egyes országok törvénykezése szabályozza. A jogszabályok az ország területén belül érvényesek. 1886 óta nemzetközi jogvédelem is létezik a berni konvenció révén, amely az irodalmi művek és művészeti értéket képviselő alkotások védelméről szól. Ezt a konvenciót több mint 100 ország írta alá és fogadta el magára nézve kötelezőnek. A berni konvenció bizonyos fő elveken alapul, ezek egyike a „nemzeti kezelés” elve. Ez azt jelenti, hogy annak az országnak, amely a konvenciót elfogadta, legalább azt a védelmet kell biztosítania a konvenciót elfogadó minden más országból származó szerzők számára, mint amit a saját szerzői számára. Ez azt jelenti, hogy lényegében a külföldi szerzők és a hazai szerzők azonos jogokkal bírnak. A berni konvenció minimális jogokat biztosít. A berni konvencióval kapcsolatos ügyeket az ENSZ erre szakosodott, Genfben székelő szervezete, a Szellemi Tulajdon Világszervezete (World Intellectual Property Organization, WIPO) intézi.

A szerzői jogot olyan új jelenségek befolyásolják, mint az új információhordozók és az információtechnológia. Ezek jelentősen megváltoztatták a nemzetközi szerzői jogi színteret. Lehetővé teszik hatalmas mennyiségű dokumentum tárolását és végtelen reprodukálását, a minőség romlása nélkül. Hatalmas gaz-

dasági érdekek forognak kockán, a szerzői jogi ipar hatalmas befolyásolja a nemzeti és a nemzetközi szerzői jogi törvénykezést és a könyvtári tevékenységeket. Ennek eredményeképpen születtek az Európai Unió irányelvei.

Most áttekintem a már elfogadott és az EU Minisztertanácsa által most megvitattott irányelveket:

- számítógépes szoftver (elfogadva),
- kölcsönzési és bérbeadási jogok (elfogadva),
- érvényesség (elfogadva),
- adatbázisok jogi védelme (vita alatt),
- személyi adatok (vita alatt),
- hangzó és audiovizuális művek másolása (vita alatt),
- reprográfia (tervezete februárban várható).

Az irányelvek jelentősége abban áll, hogy ezeket az egyes országoknak be kell építeniük szerzői jogi törvénykezésükbe. Legtöbb esetben nincs mód tartalmuk megváltoztatására, ha már az EU Minisztertanácsa elfogadta őket és megküldte az egyes országoknak, hogy építsék be a nemzeti törvénykezésbe.

Mely könyvtári tevékenységek sérthetik a szerzői jogot?

Hétféle tevékenység sértheti a szerzői jogot, mégpedig:

- írásos dokumentumok másolása a könyvtárakban a használók által,
- írásos dokumentumok másolása a könyvtárak által a használók számára és könyvtárközi kölcsönzési célra,
- a könyvtári dokumentumok másolása kizárólag nemzetközi könyvtári felhasználás céljára,
- hangzó és képi dokumentumok másolása,
- művek nyilvános előadása és közlése,
- dokumentumok kölcsönzése a könyvtár állományából,
- elektronikus információk másolása.

1. Írásos dokumentumok másolása a könyvtárakban a használók által – A használóknak megengedik, hogy a könyvtár másológépével a könyvtár állományából saját használatra másolatokat készítsenek. A felelősséget az viseli, aki a másolatot készíti, de a könyvtárnak is van bizonyos fokú felelőssége. Biztosítania kell ugyanis, hogy a berendezést, amelyet használatba ad, ne használják túlzott mértékű és jogtalan másolásra.

2. Írásos dokumentumok másolása a könyvtárak által a használók számára és könyvtárközi kölcsönzési célra – Sok esetben az egyes országok törvénykezése speciális előírásokat tartalmaz arra nézve, hogy a használók számára egy bizonyos mennyiségű másolat ingyenesen és a szerző engedélye nélkül készíthető, mégpedig bizonyos feltételekkel, például, hogy csak egyes dokumentumfajták másolhatók, mondjuk hírlapcikk vagy könyvek rövid részletei, vagy hogy bizonyos számú másoltnál több nem készíthető.

3. A könyvtári dokumentumok másolása kizárólag nemzetközi könyvtári felhasználás céljára – Ebben az esetben a sérülékeny vagy értékes dokumentumok

Bazsa György

állományvédelmére kell gondolni. A legtöbb jogszabály tartalmazza ezek másolásának szabályozását.

4. Hangzó és képi dokumentumok másolása – A digitális technológia lehetővé tette, hogy hangzó és képi dokumentumokat azok minőségének megváltozása nélkül lehessen lemásolni. Mivel a másolás igen könnyű, és ez kihat az iparra is, egyre több ország arra kényszerült, hogy az üres szalagokra vagy a felvevő készülékekre vagy mindkettőre valamiféle térítési kötelezettséget szabjon ki. Az ebből származó bevétel a szerzőket és az előállítókat illeti, a másolásból eredő veszteségeiket kompenzálандó.

5. Művek nyilvános előadása és közlése – Ebben az esetben a CD-k és a videók könyvtári lejátszására kell gondolni. Egy mű nyilvános előadásának joga a szerző gazdasági joga. Sok országban a könyvtárak ezért jóvátételt fizetnek a szerzőknek.

6. Dokumentumok kölcsönzése a könyvtár állományából – A dokumentumok kölcsönzése minden könyvtár tevékenységének fontos része. Sok országban speciális kompenzációs megoldásokat léptettek életbe azért, hogy a szerző jövedelméhez jusson művének kölcsönzéséért és hogy kreativitását ösztönözzék. Az EU Minisztertanácsa 1992 novemberében elfogadott egy irányelvet, amely bevezette a kölcsönzési jogot az egyes tagállamokban. A tagállamok maguk döntenek el, hogy a könyvtári kölcsönzésben a kompenzációs jogot vagy a kizárólagos jogot léptetik életbe. A kettő között hatalmas különbség van.

A kizárólagos jog érvényesítése esetén a szerző dönthet úgy, hogy megtiltja műve kölcsönzését. A kompenzációs jog alkalmazása esetén a szerző csak kölcsönzésenként részesül kompenzációban. Egy külön paragrafust is beiktattak, amely szerint a könyvtárakat a kormány teljesjoggal mentesítheti a kompenzáció fizetése alól.

Jelenleg az EU tagállamai teljes erővel dolgoznak ennek az irányelvnek a

megvalósításán. A Könyvtári és Dokumentációs Egyesületek Európai Irodája (European Bureau of Library and Documentation Associations, EBLIDA) komolyan lobbyzott azért, hogy az irányelv a könyvtárak számára jó eredményeket hozzon. Ma azt érzékeljük, hogy a dolgok az országos szinten romlanak el. Hollandiában például a kormány hathónapos átmeneti időt készül bevezetni az audiovizuális anyagok kölcsönzése terén, amikor a könyvtárak nem kölcsönözhetik ezeket az anyagokat. Hat hónap után viszont a könyvtárak a szerzőnek minden egyes kölcsönzésért díjat fizetnek majd.

7. Elektronikus információk másolása – Elektronikus információnak a géppel olvasható formában lévő információt nevezzük. A könyvtárak főként adatbázisokból származó információkkal foglalkoznak, azaz online, floppy lemezen, CD-ROM-on lévő információkkal és számítógépes programokkal, de egyre inkább olyan elektronikus információkkal is, amelyek az országos hálózatokon és a globális hálózaton, az Interneten férhetők hozzá.

Az elektronikus másolást a törvénykezés nem definiálja kielégítően. A jogtulajdonos intézmények a következő tevékenységeket tekintik az elektronikus szerzői jog megsértésének:

- optikai szkennerek vagy képfeldolgozó használatát szerzői jogi védelem alá eső művek digitalizálására;
- ilyen művek újra beírását papírformátumról szövegszerkesztőbe;
- online adatbázisokból, floppy lemezről vagy CD-ROM-ról való letöltést papírformátumra;
- adatbázisokból való letöltést közvetlenül számítógépbe;
- szerzői jogi védelem alá eső elektronikus dokumentumok továbbítását helyi hálózatban;
- ilyen művek továbbítását e-postán vagy akár faxon is.

A jog tulajdonosainak az a problémája, hogy igen nehéz e tevékenységeket ellenőrizni. Ez nem csak országos, hanem nemzetközi probléma. Az elektronikus információ nem áll meg az országhatároknál. Az információ továbbítható elektronikus úton, a távközlési hálózat segítségével, a világ minden tájára. A szerzői jog tulajdonosainak számos csoportja dolgozik az ellenőrzés problémáján. A CITED (Copyright in Transmitted Electronic Documents, elektronikusan továbbított dokumentumok szerzői joga) program az Európai Közösség ESPRIT programja keretében keresi az ellenőrzés, felderítés és térítés eszközeit a digitális formában tárolt művekre nézve. Vizsgálják a probléma valamilyen műszaki megoldását, egy, az elektronikus információt hívójelekkel ellátó készülék létrehozását. A kutatásról hamarosan elkészül a jelentés.

Mit szabad?

Az adatbázisokhoz való hozzáférést szerződések szabályozzák. Az online adatbázisokból letöltést csak a szerződés keretében, az adatbázis tulajdonosával kötött licenzmegállapodás feltételei szerint lehet végezni. Hogy mennyit szabad letölteni, az adatbázisonként eltér, erre nézve nem lehet pontos tanácsokat adni. Nem szabad tiltani az online keresést és a keresési eredmények letöltését, vala-

mint személyes használatra való kinyomtatását, különben nem volna értelme előfizetni a szolgáltatásra. Az adatbázisból való letöltés az adatok átformázása és szerkesztése céljából teljességgel indokolt és nem valószínű, hogy sérti a tulajdonos érdekeit. Az már nem elfogadható, hogy az adatokat valaki saját adatbázisban tartsa újrafelhasználásra. Van némi vita az eredmények továbbadásáról a használóknak, különösen ha mindehhez térítés kapcsolódik. Sok szerződés tiltja ezt, bár köztudott, hogy az online adatbázisok sok használója harmadik személy részére végez kereséseket.

A számítógépes programokat és a CD-ROM-okat ugyanúgy védi a szerzői jog, mint az irodalmi műveket. Bár az irodalmi művek esetén van méltányos használat, nem szabad számítógépes programokról másolatokat készíteni engedély vagy licenz nélkül, kivéve a biztonsági másolatot. A CD-ROM-ról való letöltés, nyomtatás és a hálózati használat csak bizonyos feltételek teljesülése esetén van engedélyezve. Ez a vételi szerződésből derül ki. Általánosságban elmondható, hogy ha egy CD-ROM-ot ... vásárolunk, a nyomtatáshoz való letöltés a méltányos használat körébe tartozik. Ez azt jelenti, hogy olyan mennyiségek esetén elfogadható, amelyeket úgy tekintenek, hogy nem sértik a jog tulajdonosának gazdasági érdekeit.

Az Internetről való letöltés kérdése külön előadás tárgya lehetne. Jelenleg ez meglehetősen mentes a korlátozásoktól, de ez nem jelenti azt, hogy a könyvtárosoknak vissza kéne élniük a valószínűleg szerzői jogi védelem alá eső művekkel. Ily módon korlátozások hiányában azt tanácsoljuk, hogy használják a józan eszüket. A hálózat mindenképpen a szerzői jog életképességének a kísérleti terepe lesz.

Az EBLIDA figyelemmel kíséri a fejleményeket és tájékoztatja tagjait. Ahhoz, hogy hatékonyan dolgozhassunk, szükségünk van az Önök együttműködésére. Kérem, hogy kövessék figyelemmel a szerzői jogi fejleményeket, mind az országos, mind a nemzetközi szinten és tájékoztassanak bennünket. Ügyelnünk kell arra, hogy a szerzői jog ne sértse a könyvtári tevékenységeket.

Emanuella Giavarra

(Elhangzott a 3. Nemzetközi BOBCATSSS szimpóziumon, Budapesten, 1995. januárjában.)

1995. szeptember 29-től megváltoznak a Művelődési és Közoktatási Minisztérium telefonszámai.

A minisztérium új központi telefonszáma: **302-0600**
telefaxszáma: **302-3002**

A Könyvtári Osztály új hívószámai: **331-2527** tel/fax.
332-0300 tel.

A közgyűjtemények együttműködési gyakorlata és technikai lehetőségei

Kedves Kollégák!

Köszönöm, hogy meghívást kaptam erre a tanácskozásra, és hogy eszmét cserélhetek Önökkel egy olyan kérdéskörben, amelyet ma – szakmai és könyvtárpolitikai szempontból egyaránt – igen fontosnak tartok. A közgyűjteményi együttműködésről kell most beszélnünk, amelynek eszméje és gyakorlata sok évtizedes múltra tekint vissza, és – ahogy arról a későbbiekben szólni fogok – a számítógépes adatfeldolgozás és kiadványszerkesztés elterjedésével még nagyobb jelentőségre is szert tehet. Az összefogást különösen indokoltá teszi, hogy, sajnos kormányzati szinten megjelent egy olyan – korábban már megbukott – elképzelés, amely a közgyűjtemények őst, a könyvtárat el akarná távolítani eredeti funkciójától, valamiféle művelődési ház jellegű melegedőhelyé degradálva ezt az intézménytípust, melynek alapjait az emberi kultúra bölcsőjét ringató mezopotámiai népek vetették meg, és amely a történelem során önálló életre segítette fiatalabb testvéreit, a levéltárakat és a múzeumokat. Mára persze már ők is felnöttek lettek, és ahogy az országos gyakorlatot ismerjük, jó testvérekhez méltón becsülik és segítik is egymást. Éppen ezért érthetetlen és kínos számunkra ez a mesterséges beavatkozás az eddig jól működő rendszerbe: nagy baj lesz, ha a három – egymást kiegészítve működő – közgyűjteménytípusra más filozófiájú, szakmai és fenntartói szempontból más kondíciójú szabályozás születik. Ennek tudatosításával úgy gondolom, még inkább jelentőséget kap mostani tanácskozásunk.

Mint említettem, a közgyűjteményi együttműködésnek nagy hagyománya és igen változatos tartalma alakult ki Magyarországon. Ennek felvirágzása a jelenlegi intézményrendszer kialakulásával, üzemszerű működésének megindulásával hozható kapcsolatba: ahogy kialakult a fővárosi, megyei, városi könyvtári és múzeumi hálózat, kinyíltak a levéltárak a kutatók előtt, fellendült a honismereti mozgalom, úgy alakult ki a közönségigény minél célszerűbb és sokrétűbb kiszolgálására az egész országban hasonló a jellege – tartalmában és lehetőségeiben viszont elég változatos. Függ attól például, hogy milyen az együttműködő közgyűjtemények állománya, gyűjtőköre, gyűjtési hagyománya: vannak városok, ahol nagy hagyományú városi könyvtár működik, melynek szebb és jobb a helyi újság vagy képeslap gyűjteménye, mint a megyei múzeumé; több helyen a megyei levéltár rendelkezik – az egykori kötelezpéldány szolgáltatásának köszönhetően – az archív sajtóanyaggal; a múzeumi és levéltári szakkönyvtárak nagyon sok értékes szakirodalmat őriznek, melyek csak ritkán juthatnak az olvasók kezébe. Mind ezen állapotok feltérképezésére egy körlevelet intéztem a megyei könyvtárakhoz, hogy jellemezzék röviden, milyen a kapcsolatrendszerük a múzeumokkal és le-

véltárakkal. Nagyobb részük válaszolt is megkereséseimre, illetve többen jelezték – Szegedről, Győről –, hogy itt is külön kívánnak erről beszélni. Ez nagyon jó, és remélem, még több tapasztalatra tehetünk szert általuk. Nem vettem be a vizsgálódás körébe viszont a Fővárosi Szabó Ervin könyvtárat: az ott folyó munka, bár nagyon sok tapasztalattal szolgál, működési sajátosságai miatt nehezen kezelhető számunkra.

A válaszokból kirajzolódó kép sok tanulsággal szolgál. Az együttműködés minősége – ahogy ezt Komlói József székesfehérvári kollégánk megfogalmazta – nagymértékben függ a személyes jó kapcsolatoktól: ezt én magam is megerősíthetem, hiszen korábban helyismereti könyvtárosként most pedig igazgatóként nagyon pontosan érzékelem, hogy mikor, kivel mit lehet elérni, megvalósítani. Ilyen szempontból, úgy gondolom, a jó helyismereti könyvtáros kulcspozícióban van, mert az adott terület szakirodalma felett rendelkezve, összekötő kapocs lehet az eltérő gyűjtőkörű és működésű levéltár és múzeum között. Riasztó ugyanakkor, ha ebben a körben valamilyen hőrség természetű igazgató jelenik meg, aki magának akarja az összes kiadványt, az összes kiállítást és intézményét tartja a helyi tudományosság egyedüli letéteményesének; méltó párja az a könyvtáros, aki ráül a gyűjteményre, csak kizárólag magának enged belőle publikálni, és felháborodik, ha más is megnyilatkozik ezekben az ügyekben. Azt hiszem, mindnyájan ismerünk ehhez hasonló példákat – szerencsére, a mind nagyobb nyilvánosság, az elektronikus feldolgozás, a csapatmunka kényszere kihúzza a talajt e kárt okozó magatartásformák alól.

Az együttműködés egyik legfontosabb szegmense – ez általánosan jellemző – a gyűjtőköri sajátosságok összehangolása, az összetartozó gyűjteményrészek kölcsönös feltárása, esetleges összeosztása; továbbá tájékoztatás az archív és a kurrens művek beszerzéséről, a legfrissebb szakirodalomról. Említettem korábban a helyi sajtó problémáját: ennek kezelésére többféle megoldás is létezik. Zalaegerszegen például a megyei levéltár átadta a megyei könyvtárnak a birtokában lévő sajtóanyagot, hogy ott egy – a lehetőségekhez képest teljes – gyűjtemény álljon rendelkezésre. A könyvtár viszont az összes fellelhető zalai sajtóterméket mikrofilmre vitette, és szükség esetén bármelyik közgyűjteménynek átadja kutatási célokra – erről írásos megállapodás is született. Más helyeken inkább azt a megoldást választották, hogy feltárják a birtokukban lévő archív sajtóanyagot, és a lelőhelyjegyzéket adják át egymásnak. Természetesen, ha a hozzáférhetőség biztosítható, ez ugyanolyan célszerű megoldás. Ehhez kapcsolódik a kurrens sajtóanyagról történő tájékoztatás is: egyre több helyen készül városi-megyei számítógépes periodika lelőhelyjegyzék, mely a nyilvános, vagy korlátozottan látogatható közgyűjtemények időszakai kiadványairól tájékoztat, és a számítógéplénymásoló-telefax géplánc segítségével akár azonnal is szolgáltatható a keresett irodalom.

Ugyanígy folyamatban van – a kibontakozó helyismereti adatbázis építéssel összefüggésben – a képes ábrázolások feltárása; közismert, hogy mind a múzeumok, mind a könyvtárak jelentős képi, elsősorban képeslapanyaggal rendelkeznek, melynek legértékesebb része a településrészleteket, épületeket ábrázoló gyűjtemény; ezek felbecsülhetetlen értékű helytörténeti dokumentumok. Ide tartoznak tematikailag a korábbi idők hasonló témájú fa- és rézmetszetei is, melyekből már a levéltárak is őriznek példányokat. Ugyanakkor a levéltárak őrzik

a legtöbb térképet, birtokmegosztási, területrendezési rajzot; úgy gondolom, hogy ezeknek – leelőhelymegjelöléssel együtt – ott a helye a helyismereti adatbázisban. Felhívom a figyelmet az újabb épületek fényképeire, a portrékra, arcképekre is – ezekből a múzeumok rendelkeznek a legtöbb példánnyal. Az adatokat a múzeumi vagy levéltári feltáró adatbázisokból lehet átvenni – ezt egyelőre egyedileg lehet csak megoldani, mert amennyire tudom, a legtöbb helyen csak most folyik ezeknek a rendszereknek a feltöltése – ráadásul elég nehézkesen is működnek, és számtalan, a tájékoztatás számára használhatatlan, belső információt is tartalmaznak (ki gyűjtötte, honnan származik, milyen papíron van stb.).

A gyűjteményépítéssel kapcsolatban több helyről kaptam pozitív visszajelzést; arról értesítettek, hogy tájékoztatják egymást a beszerzésekről, különösen a ritka példányok, unikumok esetében – sőt, ahogy a kecskeméti kolléga fogalmazott „kölsönösen segítjük egymás gyarapítását, egy-egy dokumentumhoz való hozzájutását, nem konkurens vásárlóként lépünk fel”. Mindezt saját gyakorlatunkból is megerősíthetem: akár a képes ábrázolások, akár a legfrissebb szakirodalom esetében a levéltáros és a muzeológus kollégák gyakran szolgálnak nekünk információval és viszont. Több helyről jelezték azt is, hogy – leginkább hallgatólagosan, szóbeli megállapodás alapján – létezik egyfajta gyűjtőköri elhatárolódás is, tehát adott esetben a fellelt kéziratot, térképet, újságot átírányítják a másik közgyűjteményhez, mert annak profiljához jobban passzol. Mindehhez persze újfent csak elengedhetetlen a személyes jó kontaktus – ha ez bármelyik oldalon meggyengül, mindjárt az intézményes kapcsolat látja kárát.

A közgyűjteményi együttműködés másik nagyon jelentős területe a közös kiadványok, újabban közös adatbázisok építése. A kiadványok részben periodikum jellegűek – ilyen például *Somogyi Honismeret*, mely több mint 25 éve jelenik meg a megyei könyvtár kiadásában, a többi közgyűjtemény közreműködésével; ilyen volt Zala megyében a *Zalai Tükör* és a *Nótárius*; ide tartoznak azok a levéltári, múzeumi évkönyvek is, melyekben rendszeresen helyet kapnak a könyvtárak közleményei is, például Baranya, Vas vagy Hajdú-Bihar megyében – sőt Vas megyében a szerkesztésben is részt vesznek. Ezek a periodikumok nagyon fontosak számunkra, mert állandó jelenlétükkel, folyamatos megjelenésükkel mozgásban tartják a helyi szellemi életet, terepet adnak az amatőr kutatóknak ugyanúgy, mint a profi tudósoknak. A könyvtárak itt tudják közreadni bibliográfiáikat, gyarapodási jegyzékeiket, s ha a szerkesztésben is részt vesznek, még jobb rálátásuk lehet a folyamatban lévő kutatásokra.

Ugyancsak számos helyen jelennek meg a közgyűjtemények közös kiadású önálló kiadványokkal: erre nagyon sok jó példa van, hogy csak néhányat említsek: Fejér megyében a levéltár és a könyvtár kiadásában jelent meg „*A reformkori Fejér vármegye olvasáskultúrája*” című munka (Murányi Lajos a szerző); közös munkával készült a *Vasi Honismereti Kislexikon*, a *Keckseméti Életrajzi Lexikon*, a *Zalai Életrajzi Kislexikon*, vagy a *Pest megyei földrajzi nevek* gyűjtése. Mint látható, ezek a művek elsősorban adattár jellegűek, ritkábban fordulnak elő a forráskiadványok, tanulmánykötetek, monográfiák. Tulajdonképpen ez így is természetes: a könyvtár elsősorban szekunder információval tud részt venni a tudományos életben, hiszen primer jellegű dokumentummal vagy tárgyi anyaggal nem, vagy csak kismértékben rendelkezik.

A helyismereti adattárak, illetve adatbázisok folyamatos használatáról is egyre

több információt kapunk: a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár adatbázisára támaszkodva készül például a *Fejér Megyei Almanach*, a Katona József Megyei Könyvtár adattárára épül a Bács-Kiskun megyei *irodalmi topográfia*, a Somogy Megyei Könyvtár anyagából és közreműködésével készült el a *Somogy* című hetilap 50 évfolyamának repertorizálása.

Itt egy nagyon fontos részhez érkeztünk: úgy gondolom, hogy a helyismereti adatbázisok építésével egyre inkább felértékelődik az a tájékoztatási apparátus, amely a könyvtárakban található; helyileg-regionálisan nélkülözhetetlen, nagy tömegű sok szempontból visszakereshető információmennyiséget tudunk az érdeklődők rendelkezésére bocsátani. És ezt csak a könyvtár tudja megtenni, mert, ahogy említettem, a múzeumi és levéltári feltáró rendszerek nem populárisak, más célból, belső nyilvántartásra készülnek. Külön felhívnam a figyelmet a kiadványok és az adatbázisok szimbiózisára: a forráskiadványok, adattárak lexikonok stb. ma már szinte kizárólag adatbázisba rendezve készülnek. A kinyomtatott mű egy output termék, melynek nyomán viszont ott marad egy folyamatos bővíthető, tehát naprakész tájékoztatási lehetőséget nyújtó információs bázis – ilyen pl. a *Zalai Életrajzi Kislexikon*, melyet két helyen építünk, a levéltárban és a könyvtárban, és megállapodás alapján időre kölcsönösen kicseréljük adatainkat. Egy-egy ilyen apparátus felépítésében a könyvtárnak elemi érdeke részt venni. Ezek az adatbázisok egyébként nyilvánossá is tehetők: akár a belső hálózaton, akár egy on-line rendszerben.

A tudományos együttműködést szolgálhatják az úgynevezett „közgyűjteményi napok”, felolvasó ülések is, ahol a muzeológus, levéltáros, könyvtáros kollégák legújabb kutatási eredményeikről, módszertani tapasztalataikról adhatnak számot. (Somogy vagy Zala megyében például nagy hagyománya van ennek.) A helyi rendezvényeken túl rendszeresen tartanak ilyen összejöveteleket a regionális akadémiai bizottságok is: nagyon jó lenne, ha ez a gyakorlat – és természetesen az elhangzottakat rögzítő tanulmánykötetek kiadása – továbbra is élő maradna: egy-egy, történetileg-földrajzilag egységes régió kutatóit, közgyűjteményeit leginkább így lehet összefogni, további közös munkára serkenteni.

A továbbiakban még néhány közös pontról szeretnék szólni röviden. Nagyon jellemző, és az eddigiek kapcsán már többször is esett róla szó, hogy a könyvtárak milyen intenzíven vesznek részt a honismereti mozgalomban. Szinte nincs olyan hely, ahonnan ne jelezték volna, hogy akár a honismereti egyesület munkájában, akár a kiadványok szerkesztésében, vetélkedők, pályázatok lebonyolításában részt ne vennének. Ebben a munkában mindegyik közgyűjteménytípus közreműködik: ami talán jellemző, hogy a könyvtárak nagyon sok helyen a szervező, a szellemi műhely szerepét látják el. Ez, azt hiszem, egyik legfontosabb feladatunk, hiszen sem a múzeumoknak, sem a levéltáraknak nincs olyan erős kapcsolatrendszer, mint a könyvtáraknak. Nekünk lenyűlnak a „csápjaink” a kisközségekig, az általános iskolákig, az egyesületekig – felfelé pedig az országos intézményekig. (Nekünk nem mernek nemet mondani, akik esetleg egy honismereti egyesület kérését elutasítanak.) Tekintsük hát ezt a feladatot, a „helyi nemzeti tudat” ápolását továbbra is kiemelt feladatunknak, és vezessük az ifjú vagy amatőr kutatókat a tudomány rögzős ösvényein.

Jellemző és ezért kihagyhatatlan a közös közgyűjteményi fellépésből a kiállítások rendezése. Nem újkeletű, de ma is virágzó gyakorlat, melyet a közgyűjte-

mények hol ketten, hol hárman, de szinte mindenhol rendszeresen folytatnak. Ezek leginkább tudományos, irodalmi, ritkábban képzőművészeti jellegűek; saját tapasztalatomból és a kollégák válaszaiból is kitűnik, hogy ebben a műfajban a legsikeresebbek a helytörténeti jellegű összeállítások, főleg, ha megfelelő színvonalú katalógust tudnak hozzá készíteni. Egyre többen ismerik fel egyébként ennek jelentőségét; a Zala Megyei Levéltár például csodálatos installációt vásárolt, mely még a profi kiállításrendező múzeumok berendezését is lepipálja, és egyre-másra renndezi kiállításait: az eddig megvalósultak nyomán a tervben szerepel Zalaegerszeg 750 éves évfordulójára a múzeummal, a millicentenárium alkalmából a megyei könyvtárral rendezendő közös kiállítás. Ilyen kiállítást rendezett a közelmúltban Székesfehérváron a Szent István Király Múzeum (a Számer nyomdászcsalád története) a levéltár és a könyvtár közreműködésével, a Bródy Sándor Megyei Könyvtár „Közgyűjteményünk ismeretlen kincsei” címmel, vagy a Somogy Megyei Könyvtár „Dokumentumok Kaposvár történetéből” címmel. A magam részéről mindenképpen követendő gyakorlatnak tartom ezt a közös fellépést: sok hozadéka van, hiszen egy jó kiállítás egyszerre tudományos érték, oktatási segédlet, reklám is. A közös munka pedig még közelebb hozza a rokon területen dolgozó szakembereket.

Végezetül hadd szóljak néhány, technikai jellegű együttműködési lehetőségről. Több helyről van példánk, saját tapasztalatunk is a kötetzeti, nyomdai, restaurálási munkák kedvezményes, önköltséges végzéséről. A megyei könyvtárak szinte kivétel nélkül rendelkeznek kötézzettel, több helyen, például Kaposváron – nyomdával is. Nagyon sokat segíthetünk egymásnak, a helyi kulturális életnek, ha ezt az infrastruktúrát is egymás rendelkezésére bocsátjuk.

A mi könyvtárunkban a megyei közgyűjtemények anyagait – a hálózati megállapodáshoz hasonlóan – az önköltségi ár alatt kötjük. Ugyancsak nálunk dolgozik az egyetlen megyei papírrestaurátor is: ahogy kapacitása engedi, a múzeumnak és a levéltárnak is konzervál, restaurál. (Ezért mi csak anyagköltséget számítunk fel.) Természetesen a „szomszédok” sem hálátlanok: kisegítenek bennünket vendégzobával, esetenként szállítójárművel; ajánlásokat készítünk egymás pályázataihoz, kölcsönösen elvisszük a gyakornokainkat, vendégeinket tapasztalatcserére, lobbyzunk egymásért az önkormányzatoknál és az alapítványoknál. Végül is közös érdekről van szó: az olvasó, a kutató minél színvonalasabb kiszolgálásáráról; ezt pedig csak közös erővel tudjuk megoldani. A józan ész, a szakmai megfontolások, a kommunikációs lehetőségek és nem utolsósorban az anyagi helyzet mind ebbe az irányba mutatják az utat. Élünk tehát a lehetőségekkel.

Köszönöm, hogy meghallgattak.

Kiss Gábor

(Elhangzott a Helyismereti könyvtárosok II. országos tanácskozásán, július 26-án.)

A Magyar Köztársaság elnöke a miniszterelnök előterjesztésére, augusztus 20-a alkalmából a *Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje* (polgári tagozata) kitüntetést adományozta *Rózsa Györgynek*, az MTA Könyvtára főigazgatójának, több évtizedes könyvtárszervezői és informatikafejlesztő tevékenysége elismeréseként.

A Szinnyei József-díj kuratóriumának javaslatára, ugyancsak augusztus 20-a alkalmából a művelődési és közoktatási miniszter *Szinnyei József-díj*-jal tüntette ki *Bereczky Lászlót*, a 3K ny. főszerkesztőjét, szakmai-módszertani tevékenységéért, színvonalas főszerkesztői munkájáért; *Boda Miklósné dr-t*, a JATE Könyvtárának osztályvezetőjét, könyvtár- és egyetemtörténeti kutatásaiért, Fitz József pécsi működésének feldolgozásáért; *dr. Cel-*

ler Zsuzsannát, az OPKM főmunkatársát, az iskolai könyvtárak tanügyi normájának kidolgozásában, szakmai tapasztalatcserék szervezésében végzett munkájáért; *Csomor Tibort*, az FSZEK ny. főosztályvezető-helyettesét, helyismereti-helytörténeti munkásságáért, jelentős szakirodalmi tevékenységéért; *Dezső Lászlót*, az NMDFI ny. könyvtárosát, új könyvtári technológiák alkalmazásában és hazai elterjesztésében végzett tevékenységéért; *Weisz Gábort*, a Váci Városi Könyvtár ny. igazgatóját, a városi iskolai könyvtárakat ellátó hálózat létrehozásáért, a nagyvárosi léptékű és színvonalú városi könyvtár kialakításáért végzett munkájáért.

A kitüntetetteknek melegen, szívből gratulálunk.

*

A 3K júniusi számában közlemény olvasható az újjászervezett Országos Könyvtárügyi Tanácsról. Az ott szereplő *Száva-Kovács Endre* nem fogadta el az MKM felkérését, erről levélben tájékoztatta *Fodor Gábor* művelődési és közoktatási minisztert. A miniszter a tanács tagjává *Máder Bélát* nevezte ki.

*

Kedves Kornél!

„Volt egy farmom Dániában” – a Három Ká februári számában.

Bizony mondom, nehéz szabadulni a dán élményektől: szívbósan tapasztja azokat a jóra emlékezni kész szelektív memória.

De nem is ez a baj, hanem az inkább, hogy nem szabadulhatok attól a bizonyos „álomfarmos” írástól sem. Kritikusán olvasó kollégánóm róttá föl – teljes joggal –, hogy a mi kedves vendéglátóink nevét illető vón tisztességesen – vagyis **dánul** leírni, ahogyan ők használják, írják: tehát nem MOLLKOV, hanem MØLLSKOV, nem SOEREN ROERUP, hanem SØREN RØRUP, mint ahogyan mi sem vagyunk **Mihai**, vagy **Corneliu...** (Vagyis, ha rövid a klaviatúrád, toldd meg

A plenáris ülés elnöksége

egy korrektúrával!) Van aztán más is: egy kis számháború. **Gert Larsen**, a dán testvérszervezet elnöke nem azért panaszodik, mert 2800 ottani kolléga közül alig **220-an** tagjai az ő szervezetüknek, hanem azért, mert mindössze **2200-an!** Vagyis hetvenöt százalékos csak a szervezettségük, amivel szemben a miénk kábé hetvenöt ezrelékes – amint ez az eredeti cikk további soraiból ki is olvasható.

Az alábbi mondatból viszont kiszorította a **könyvtár a törvényt**: „Végül eszen szó arról, ami talán a legfontosabb: a dán népiskolai könyvtárban írva van, hogy **az iskolában könyvtárnak kell lennie.**”

Helyesen: „A dán népiskolai **törvényben** írva van...”

És most hadd lobbizzak egy csöppet. Rossz hírek jönnek mostanában szakmánk berkeiből. Szorul a nadrágszíj, és iskolai könyvtárak, könyvtárosok tűnnek el pillanatok alatt. Ezért most újból ideírom azt a bizonyos bekezdést, ahogyan annak idején folytatódott:

„...A mi közoktatási törvényünkben ez kimaradt. A mi törvényünk – szövegéből kiolvashatóan – feltételezi, hogy az iskolában vannak könyvtárak. Ettől aztán Dániában nem fordul elő könyvtár iskola nélkül, nálunk meg előfordul. Tényleg csak a törvény teszi? Tűnődésre érdemes kérdés...”

Ahogyan utána pillantottam, alighanem megoszlik a vétek köztünk: van ami a kéziratból került rosszul a szövegbe, van aztán, ami ott még jó volt. Ne is firtassuk ezt tovább, inkább hadd kívánjak mindenféle jókat Könyvnek, Könyvtárnak, Könyvtárosnak.

Na meg főszerkesztő uramnak...

Balogh Mihály

FELHÍVÁS

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete a Műszaki Szekció közreműködésével

1995. november 21-én

megrendezi a

Mit nyújt a könyvtáraknak az Internet?

elnevezésű országos konferenciát az OSZK VI. emeleti előadótermében.

A konferenciára előadók jelentkezését várjuk 15-20 perces előadásokkal a hálózati eszközökről, forrásokról, szolgáltatásokról.

A könyvtári hasznosítás konkrét bemutatását tűztük ki célul, például

- egy-egy szakterület információforrásaiért,
- egy-egy információforrás részletes elemzését,
- könyvtári munkafolyamatokban használható források ismertetését stb.

További témajavaslatok még:

- dokumentumszolgáltatás,
- szerzői jogi kérdések,
- a Z39.50 szabvány,
- oktatás és használóképzés.

Ezek mellett természetesen a fő témába tartozó egyéb tárgyú előadásokat is elfogadunk.

A tervezett előadások 200-300 szavas összefoglalóját **szeptember 28-ig** a következő címre kérjük megküldeni:

Magyar Könyvtárosok Egyesülete Titkársága

1054 Budapest, Hold u. 6.

Tel.: 111-8634

Fax: 111-8634

E-posta: H11200@ELLA.HU

Kérjük, hogy az összefoglalón tüntessék fel a szerző nevét, címét, telefon-ill. faxszámát, e-postacímét.

A jelentkezőket a szervező bizottság **október 5-ig** értesíti az előadások elfogadásáról és a további technikai tudnivalókról.

Az előadások a tervek szerint nyomtatásban is megjelennek, az anyagi lehetőségek függvényében önálló kiadványként vagy a szaklapokban.

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnöksége pályázatot hirdet

**fiatal könyvtárosok
szakmai, tudományos tevékenységének
ösztönzésére.**

A pályázat célja:

a könyvtárakban, tájékoztatási intézményekben széles körűen bevezethető szakmai kezdeményezések, újítások, új módszerek kidolgozásának, kipróbálásának és elterjesztésének szellemi, szervezési, technikai és anyagi támogatása. A pályázattal az egyesület támogatni kívánja továbbá a fiatal könyvtárosok tudományos tevékenységét is.

A pályázaton részt vehetnek:

az egyesület 35 évnél fiatalabb, könyvtárakban, információs intézményekben dolgozó tagjai.

Az MKE vállalja:

- hogy konzultációs lehetőséget biztosít szakemberekkel,
- kapcsolatot teremt könyvtárakkal, tájékoztató intézményekkel a szakmai újítás kipróbálása illetve bevezetése céljából,
- együttműködő partnert keres a téma továbbfejlesztéséhez,
- technikai segítséget biztosít a kipróbáláshoz,
- anyagi segítséget nyújt a szükséges eszközök beszerzéséhez, utazási költségekhez stb.,
- publikálási lehetőséget kínál.

Fontos tudnivaló:

Az egyesület elnökségének nincs módjában olyan pályázatokat támogatni, amelyek más forrásból már támogatást élveznek.

A pályázatban ismertetni kell:

a támogatatni kívánt szakmai, illetve tudományos feladatot és a kért támogatást.

A pályázatot az egyesület titkárságára (1054 Budapest, Hold u. 6.) kérjük benyújtani 1995. szeptember 30-ig. A pályázatokról az elnökség 1995. október 31-ig dönt.

Budapest, 1995. július 6.

Hírlevél a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagjaihoz

Budapest, 1995. augusztus 7.

48. szám

Áts József – 1995. július 10-én, 67 éves korában elhunyt Áts József, aki 1977 és 1988 között a mátészalkai könyvtár igazgatója volt. Ezúton búcsúzunk tőle.

Az elnökség ülése – Július 6-i ülésén az elnökség a szervezetek által küldött javaslatok alapján döntött az ez évi Fitz-díjakról, amelyek kiosztására hagyományosan a vándorgyűlésen kerül sor. – Az elnökség jóváhagyólag tudomásul vette az MKE 1995. évi költségvetését, amelyet Ottovay László főtitkár terjesztett elő. – Pályázat kiírását határozta el fiatal könyvtárosok szakmai és tudományos tevékenységének ösztönzésére. – Döntés született arról, hogy kit javasol az elnökség az 1996/97. évi Gombocz-ösztöndíjra. (E témák leg többjéről alább részletesen is szölkünk.)

Vajda Erik – Az MKE elnöke július közepétől október közepéig ismét távol van, Sri Lankán dolgozik. Eközben folyamatos kapcsolatban van az elnökséggel és a titkársággal. A vándorgyűlés résztvevői számára megküldte gondolatait a fő témához kapcsolódva, üzenetét a plenáris ülésen Poprády Géza olvassa majd fel.

Vándorgyűlés – Hatszáz magyar könyvtáros mellett vendégeket várunk a partneregyesületektől Angliából, Ausztriából, Csehországból, Finnországból, Hollandiából, Horvátországból, Németországból, Romániából, Szlovákiából, Ukrajnából. A Library Association képviselőjével külön tárgyalásra is készülünk egy esetleges együttműködési szerződést előkészítendő.

Törvénykezési szeminárium – A magyar résztvevők eddig beérkezett téziseit és háttéranyagként a külföldi könyvtári törvényekről és törvénykezésről készült fordításokat a titkárság már megküldte a magyar résztvevőknek. – Az MKE-hez megérkezett az Európai Bizottság támogatása a külföldi résztvevők költségeinek fedezésére. A szomszéd országokból, valamint Csehországból és Lengyelországból érkező vendégek számára a magyar tézisek legjavát angolra is lefordíttatja a titkárság.

Hálózati konferencia – November 21-én lesz az OSZK-ban a Mit nyújt a könyvtáraknak az Internet? c. rendezvény. Az előadóknak szóló felhívást már megkapták a szervezetek és a szaksajtó, a szeptemberi tanévkezdésre a könyvtári tanszékekhez is elküldi a titkárság. A tervezett előadások összefoglalóját szeptember 28-ig kell az MKE titkárságára eljuttatni. A konferencia előtt – mint arról már szó volt – bevezető jellegű tanfolyamra is sor kerül, hogy minél szélesebb körű lehessen a konferencia hallgatósága. A tanfolyam időpontjáról és a részletes tudnivalókról a szervezetek kapnak tájékoztatást.

Szerzői jogi szeminárium – A budapesti British Council közvetítésével az

elnökség megküldte az angol szakértőnek, aki a tervek szerint a szemináriumot tartja, hogy milyen témákról szeretnénk hallani. Erre várjuk a szakértő válaszát.

Szabványosítás – Az MKE kinyilvánította, hogy tagja kíván lenni a Magyar Szabványügyi Testületnek. Meghíztunk a szabványosítási szervezetben Vajda Erik, távollétében Ottovay László lesz. A hazai könyvtári és szakirodalmi tájékoztatási szabványosítás helyzetét összefoglaló és támogatási igényét megfogalmazó, a KIK, az MKE és az OSZK által aláírt közös levelet július végén küldtük el Török András helyettes államtitkárnak.

NIIF-tagság – A Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program Operatív Bizottsága jóváhagyta az MKE csatlakozását az NIIF programhoz. Ezután az MKE közvetlen tájékoztatást kap majd a fejlesztési elképzelésekről, pályázatokról, és képviselheteti magát az IIFP Alkalmazói Tanácsában.

Államháztartási bizottság – Az államháztartási reform kulturális területen való előkészítése érdekében bizottság alakul az MKM-ben. Az elnökség a bizottságba Papp Istvánt delegálta.

Könyvtári és Informatikai Kamara – A KIK-kel való új együttműködési megállapodás tervezetét Vajda Erik állította össze és a nyári szabadságok után, szeptemberben adjuk át a KIK-nek véleményezésre. A majdani megállapodás szövegét a 3K közli.

Összefogás a könyvtárakért akció – Az Összefogás akció további előkészületeiben az MKE is tevékeny részt szeretne vállalni. Az akcióval kapcsolatos megbeszéléseken Ottovay László főtitkár képviseli az elnökséget. A tervek szerint az akció három fő rendezvénye a kecskeméti megnyitó (október 9-én), egy Kossuth-klubbeli vitaest (október 11-én) és egy ünnepség lesz a Vörösmarty téren (október 14-én).

Az MKM 12 pontja – Az elnökség Török András helyettes államtitkárnak küldött levelében foglalta össze véleményét. A levél, amelyet Tuba László, az elnökség póttagja fogalmazott meg, a jövő évi költségvetéssel és az államháztartási reformmal kapcsolatos elképzelésekhez kapcsolódva néhány, a 12 pontban nem szereplő szempontra illetve hangsúlyra kívánta felhívni a művelődési tárca figyelmét (pl. a gyűjteményépítés és a számítógépesítés prioritására, a könyvtári törvény szükségességére).

Kötelempéldány-törvény – Az MKM Könyvtári Osztályának június végi tájékoztatása szerint a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése most azt a javaslatot terjesztette elő, hogy a regionális ellátást szolgáló öt kötelempéldányszor költségeit az állam fedezze. Ez 150 millió forintot jelentene, az előteremtés és a folyamatos biztosítás lehetőségét az MKM most vizsgálja. Az Igazságügyi Minisztérium azt javasolja, hogy a sajtóról szóló 1986. évi II. törvény alapján a művelődési és közoktatási miniszter inkább rendeletben szabályozza a kérdéskört.

KKDSZ – A Közgyűjteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezete népszavazási aláírásgyűjtést indított a Magyar Könyvszakmai Szövetség kezdeményezésére. (1. Meg kell őrizni népjóléti és kulturális intézményeinket! 2. Közműveink maradjanak magyar kézben! 3. Teljes nyilvánosságot a privatizációnak!) Az elnökség úgy foglalt állást, hogy mivel az MKE politikamentes szervezet, nem kívánja az akciót az aláíróívek terjesztésével támogatni.

MNE – A Magyar Népművelők Egyesülete július 27-re a kultúrát veszélyeztető kormányzati intézkedések ügyében megbeszélésre hívta a művelődési célú

társzervezeteket. Az elnökség a közművelődési intézmények eltérő prioritásai miatt ezúttal nem tartotta célszerűnek a közös fellépést, és erről levélben tájékoztatta az MNE-t.

Tb-tiltakozás – Június végén a Magyar Újságírók Országos Szövetsége beadványt fogalmazott meg az Alkotmánybírósághoz a honoráriumok tb-járuhlékának bevezetése ellen. A beadványt egy elnökségi telefonszavazást követően az MKE főtítkára is aláírta. Mint ismeretes, az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek minősítette a Bokros-csomag ezen intézkedését.

Békéscsabai meghívás – Tíz éve költözött új épületébe a békéscsabai Megyei Könyvtár. A jeles évforduló alkalmából szeptember 22-én délutánra eszmecsereére hívták „mindazon közhatalmi, önkormányzati, szakmai és érdekképviseleti szervek elnökségeit, vezetőségeit, amelyek érdekeltek a könyvtárügy eredményes működésében”. A program címe: 24 óra a könyvtárban. Az MKE elnöksége a meghívást köszönettel elfogadta, szeptemberi ülését ezen a napon, Békéscsabán tartja, és képviselője az eszmecsereben kifejti véleményét a szakma aktuális kérdéseiről.

Könyvtári állományvédelem és restaurálás a 90-es években – A meghívó szerint az állományuk állapotáért felelősséget érző, annak javításáért tenni akaró könyvtárosok számára rendezi a konferenciát az IFLA Konzerválási Szekciója. Időpont és helyszín az előzetes rendezvénynaptárban, a témák ismertetését lásd a 43. hírlevélben.

Libtech '95 – Mint arról a 46. hírlevélben már hírt adtunk, erre a kiállításra és konferenciára (helyszíne: Hatfield, Anglia) idén is várják a magyar látogatókat. A titkárság tájékoztatta a szervezeteket az elnökség döntéséről, mely szerint 10-10 ezer forint támogatást kap a kiutazáshoz az elsőként jelentkező és máshonnan is támogatással rendelkező tíz kolléga. Reméljük, hogy a szervezetek közvetítésével mindenképp eljutott ennek a lehetőségnek a híre!

4. BOBCATSSS-szimpozium – A korábban „holland-magyar” konferenciaként ismert rendezvényre immár negyedszer kerül sor, 1996. január 29-től 31-ig az OSZK-ban. A fő téma: Az információs szolgáltatások minősége (A témák: az elektronikus információk szerzői joga; elektronikus publikálás; az adatbázisok minősége; a menedzsment minősége; a fiataloknak nyújtott szolgáltatások minősége; a könyvtári személyzet minősége; változások az információközvetítésben; a használók elégedettsége.) Egyelőre a részvételre és előadások tartására szóló felhívás érkezett meg. Amint a holland szervezőktől egyéb, a magyar könyvtárosok részvételére vonatkozó részletekről tájékoztatást kapunk, tudatjuk az érdeklődőkkel. A tavalyi konferencia előadásait tartalmazó kötet példányai megérkeztek az OSZK Kulturális és Marketing Irodájához a tavalyi szimpózium regisztrált résztvevői számára. Kiss Barbarához forduljon, aki szeretne kapni belőle.

Pályázat fiatal könyvtárosoknak – Az elnökség a 35 évesnél fiatalabb könyvtárosok szakmai, tudományos tevékenységét szeretné ösztönözni és segíteni. A kiírást a titkárság „további terjesztésre” megküldte a szervezeteknek és a szaksajtónak. A pályázatok beküldésének határideje: szeptember 30., a pályázatokról az elnökség október 26-i ülésén dönt.

Gombocz-ösztöndíj – Az írásos pályázatok áttekintése és a beszélgetések alapján megszületett az elnökség döntése: a nyfregyházi tanszék munkatársa, Si-

monné Góz Ágnes kapja meg az elnökség támogatását a Fulbright Bizottságnál az ún. Gombocz-ösztöndíjra benyújtandó pályázathoz, amely az 1996/97-es tanévre szól. Értékes pályázatával második helyen végzett Koreny Ágnes (MTA Könyvtára), harmadik helyen pedig Szalontai Zita (Richter Gyógyszergyár Műszaki Könyvtára).

Támogatás külföldi tanulmányokhoz – Komlódi Anita, aki tavaly Soros-ösztöndíjjal a Kongresszusi Könyvtárban töltötte három hónapot, most doktori tanulmányokra készül az Egyesült Államokba. Kérése alapján az elnökség úgy döntött, hogy 30 ezer forinttal járul hozzá költségeinek fedezéséhez.

Temesvári meghívás – A román közművelődési könyvtárosok egyesülete szeptember 21-től 23-ig tartja vándorgyűlését Temesváron. Erre érkezett egy meghívás. Az elnökség a Csongrád Megyei Szervezettől Miklós Jolantát szeretné delegálni. A román kollégák egyébként vándorgyűlésük során látogatást tesznek a szegedi Somogyi-könyvtárban is.

Bibliológiai kutatói konferencia – A Nemzetközi Bibliológiai Társaság második kutatói konferenciáját július 24–26-án az OSZK-ban tartotta „Az írásos kommunikációs rendszer változásai 1985 után a közép-európai országokban” címmel.

Helyismereti könyvtárosok 2. országos tanácskozása – A július végi rendezvény programjáról előző számunkban részletesen beszámoltunk. Azóta a tanácskozás nagy érdeklődés mellett, sikeresen lezajlott. Hivatalos küldöttel képviseltette magát az angol Library Association Helyismereti Könyvtárosok Csoportja, amelynek évek óta tartó, szoros munkakapcsolata van a Helyismereti Könyvtárosok Szervezetével, sőt ismét eljött az angol csoport elnöklője, aki a tavalyi körmeneti vándorgyűlés vendége volt.

Kisalföldi Könyvtárosok és Könyvtárak Egyesülete – A KKKE 1995. április 28–29-én Grazba, Mariborba és Muraszombatra szervezett tanulmányi kirándulást. A részt vevő könyvtárosok a Stájer Tartományi Könyvtár, a maribori egyetemi könyvtár és a muraszombati könyvtár munkájával ismerkedtek meg és megtekintették a három város nevezetességeit is. – A KKKE továbbképzést szervezett 1995. június 20-án Győrben, a megyei könyvtárban. A résztvevők tájékozódhattak az MKM-en belüli átszervezések következtében kialakult új könyvtári szakmai felügyeleti rendszerről, és elbeszélgethettek az új könyvtári referensekkel, Bariczné Rózsa Máriával és Voit Pállal elképzeléseikről.

Műszaki Szekció – Az MSZ júniusi-júliusi híradójában beszámoló olvasható a KIK és az IQSOFT Rt. Informatika a könyvtárakért c. szakmai napjáról és a 3. holland-magyar (mezőgazdasági könyvtáros) szimpoziumról. – Június 8-án az MSZ szervezésében az érdeklődők megtekinthették a MÁV Rt. Fejlesztési és Kísérleti Intézetének könyvtárában a DrLib integrált könyvtári rendszert, tájékozódhattak a fejlesztési tervekről. – Október elején szakmai programmal egybekötött kirándulást szervez az MSZ Szlovákiába és Lengyelországba.

Előzetes rendezvénynaplóról:

- 1995. aug. 15–17. az IFLA Konzerválási Szekciójának konferenciája „Könyvtári állományvédelem és restaurálás” címmel, Budapest, OSZK
- 1995. szeptember-október: Hálózati tanfolyam (még nincs pontos időpontja)
- 1995. szeptember 5–6. LIBTECH '95, Hatfield, Anglia

- 1995. szeptember 28–30. Törvénykezési szeminárium (az MKE országos rendezvénye), Budapest, OSZK
- 1995. október 3. Petrik Géza-émlékülés (Bibliográfiai Szekció), OSZK
- 1995. október 9–15. Összefogás a könyvtárakért akció (országos rendezvény-sorozat)
- 1995. október 10–14. Comfair 95. Nemzetközi számítástechnikai szakkiallítás és vásár, BNV
- 1995. november 6–9. DAT '95 konferencia és kiállítás (Magyar Adatbázisforgalmazók Szövetsége), Budapest, Thermal Hotel Helia
- 1995. november 21. Mit nyújt a könyvtáraknak az Internet? (az MKE országos rendezvénye), Budapest, OSZK
- 1995. november vége: Szerzői jogi szeminárium (még nincs pontos időpontja)
- 1995. december 5. A XVI.–XVIII. századi könyvek számítógépes feldolgozásának problémái (az MKE Társadalomtudományi Szekciójának szervezésében)
- 1996. január 29–31. 4. BOBCATSSS-szimpózium (korábban „holland-magyar”), Budapest, OSZK

Állást keres: – Lábady Krisztina (munkahelyi telefon: 343-0148/4335, otthoni telefon: 291-2915) magyar-népművelés-könyvtár szakos főiskolai diplomával, angol középfokú (írásbeli) nyelvvizsgával. Osztályozási, számítógépes feldolgozási, nyilvántartási munkát végezne szívesen. – Egyetemi magyar szakos diplomával rendelkező, könyvtár kiegészítő szakon másodévet végző kollégánál passzív angol, középfokú szerbhórvát nyelvtudással számítógépes ismereteket igénylő munkakörben elhelyezkedne. Apró Jablonszki Ildikó (munkahelyi telefon: 266-7152, lakástelefon: 215-4191). – Iskolai könyvtárban vagy olvasószolgálati munkakörben elhelyezkedne Móra György, aki magyar-történelem szakos egyetemi végzettséggel, alapfokú könyvtárosi képzettséggel, iskolai és vállalati könyvtári gyakorlattal rendelkezik. Lakástelefonja: 173-8815. – Középfokú végzettségű könyvtárosnő passzív angoltudással bármilyen könyvtári munkát szívesen végezne, leginkább az olvasószolgálati munka érdekli. Sitkei Gáborné, tel.: 114-6054. – Iskolai könyvtárban elhelyezkedne középfokú végzettségű kollégánál, esetleg könyvtárostánárként is (kémia-biológia). Jelige: „Mérnökstanár”. – Tanítóképző főiskolai végzettséggel, könyvtári szakkollégiummal, német alapfokú nyelvvizsgával rendelkezik és feldolgozó, olvasószolgálati munkát keres Dienes Ágnes, címe: 1082 Budapest, Baross u. 90. (Seitter).

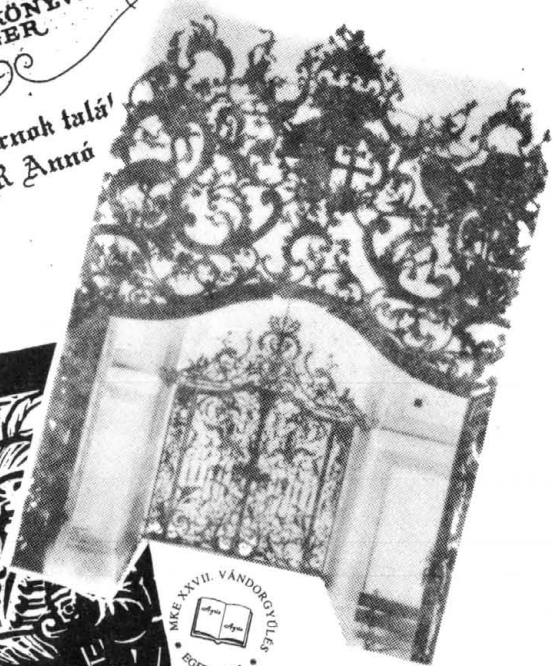
Állást kfnál: – A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Tudományos Könyvtára olvasótermi referenzes könyvtárost keres egyetemi vagy főiskolai végzettséggel, passzív nyelvismerettel. Számítógépes gyakorlat előnyt jelent. Tel.: 260-0740/1363. Bakos Klára könyvtárvezető-helyettes. – Az MTA Judaisztikai Kutatócsoportja sürgősen felvenne jól képzett könyvtárost, főként feldolgozó munkára. Érdeklődni lehet a 266-9100/191-es telefonon délelőtt. – Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum felsőfokú végzettségű, közép- vagy felsőfokú angol nyelvismerettel rendelkező osztályozó-referáló könyvtárost keres. Jelentkezni lehet Varga Katalinnál a 153-0600/1475-ös telefonon.

Könyvtárnok talál
EGER Annó

Könyvtárnok találkozó
EGER Annó 1552

MEK. LXVII. VÁNDORGYŰLÉS
EGER - 1995

